

Reactie van omroep Ongehoord Nederland op de onjuiste verwijten van KRO-NCRV programma *Pointer*

Het onderzoeksjournalistiek platform *Pointer* van KRO-NCRV heeft zich de afgelopen periode actief beziggehouden met omroep ON! in het algemeen en het programma *Ongehoord Nieuws* in het bijzonder. *Pointer* maakte zelfs een geavanceerde webpagina aan waarop de werkwijze van ON! in alle aspecten sterk negatief wordt belicht.¹ Meninge n zijn vrij, maar in deze reactie willen we graag onze zijde van het verhaal vertellen.

De conclusie: het onderzoek van *Pointer* rammelt aan alle kanten en kan de toets der kritische journalistiek niet doorstaan. ON! weerlegt één voor één per categorie alle door *Pointer* aangehaalde voorbeelden van zogenaamd nepnieuws, schending van de Journalistieke Code NPO of complottheorieën.

Hieronder staat als eerste een samenvatting. Daarna volgt de volledige versie van onze reactie. Hierbij wordt dezelfde volgorde van onderwerp gehanteerd als op de website van *Pointer*.

Arnold Karskens

Voorzitter Ongehoord Nederland

Samenvatting van de belangrijkste conclusies van ON!, per onderwerp

Het begrip nepnieuws

- ON! acht het bestrijden van ‘nepnieuws’ van expliciet belang voor een betrouwbare journalistiek. ON! waarschuwt echter voor het gebruik van dit begrip: het bestrijden van

¹ <https://pointer.kro-ncrv.nl/ongehoord-nieuws-vooringenomen-onjuist-en-doorspekt-met-complottheorieen#/>

nepnieuws is inherent verbonden met het vaststellen van ‘de waarheid’. Maar: wie stelt de waarheid vast?

- ON! is van mening dat er enkel in twee gevallen sprake is van een definitieve waarheid. Ten eerste wanneer het gaat om wiskundige feiten ($1+1=2$). Ten tweede wanneer het gaat om feitelijke vaststellingen (‘er staan twaalf mensen op het plein’). Wanneer een uitspraak buiten deze categorieën valt, is er altijd sprake van een vorm van interpretatie – met andere woorden, is er sprake van subjectiviteit. Indien dit over het hoofd wordt gezien, rijst het gevaar van het hanteren van een geperverteerde vorm van het begrip nepnieuws.
- In deze geperverteerde vorm kan het begrip nepnieuws een politiek wapen worden om onwelgevallige meningen, informatie die ingaat tegen de gangbare norm of opvattingen die ingaan tegen hetgeen dat als algemeen geaccepteerd wordt beschouwd, te bestrijden of censureren. In dit geval dreigt ondermijning van de democratie waarin ook dissidente stemmen een plaats verdienen in de politieke arena.
- ON! is van mening dat onderzoeksjournalistiek platform *Pointer* deze geperverteerde vorm van het begrip nepnieuws hanteert. Na onderzoek blijkt er in geen van de gevallen die *Pointer* op de speciaal door haar ingerichte webpagina vermeldt werkelijk sprake van nepnieuws noch van complottheorieën.

‘Een ongehoord jaar’

- ON! geeft inderdaad ruimte aan politieke partijen FVD, JA21, PVV en BVNL om hun politieke standpunten te verkondigen. Deze partijen vertegenwoordigen 19% van het Nederlandse electoraat en ON! vindt daarom dat zij zendtijd verdienen. Het gaat hier echter niet om, zoals *Pointer* stelt, 90% van de zendtijd maar om ongeveer een derde (34%).
- Als ON! wel 90% van de zendtijd zou inruimen voor bovengenoemde partijen zou dit eveneens geen probleem zijn: zij voldoet hiermee expliciet aan haar taak zoals neergelegd in de Mediawet.
- *Pointer* haalt enkele uitspraken aan van Shashi Roopram en Jan van de Beek en duidt hen als ‘oud-medewerkers’. Dat zijn zij niet: beiden hebben enkele keren opgetreden bij *Ongehoord Nieuws* en Roopram heeft daarnaast als freelancer enkele taken verricht voor ON!.

- Het item dat Roopram maakte voor de uitzending van 15 september 2022 voldeed niet aan de kwaliteitseisen. Bovendien is zijn getuigenis onbetrouwbaar. Van de Beek geeft expliciet aan dat de bij ON! gebruikte cijfers juist zijn.
- Er zullen altijd betrokkenen negatief reageren op een omroep, dat geldt voor iedere omroep binnen de NPO maar gaat specifiek op wat betreft ON!: een omroep die continu onder vuur ligt en als enige binnen het publieke bestel een echt afwijkend geluid durft te laten horen. Met andere woorden, eigenlijk zijn twee negatieve reacties als voorbeeld erg weinig.
- In de uitzending van 15 september 2022 had meer context geboden kunnen worden bij de uitgezonden beelden, dat heeft ON! ook veelvuldig benadrukt. Dat betekent echter niet dat er sprake is van misinformatie. Het onderzoek dat *Pointer* in dit verband aanhaalt, kan geen standhouden.
- De rapporten van de NPO Ombudsman kunnen geen standhouden. ON! heeft ieder van de zeventien voorbeelden uit de twee rapporten van de NPO Ombudsman (het zogenaamde fundament van beide rapporten) onderbouwd weerlegd.

Asieltsunami

- ON! besteedt terecht veel aandacht aan asielproblematiek: het is een onderwerp dat voor meer dan de helft (54%) van de Nederlandse bevolking bij de aankomende verkiezingen van uiterst belang is.
- Het gaat om louter feitelijke informatie. Alle uitspraken die bij ON! worden gedaan over dit thema zijn onderbouwd met statistieken, rapporten van de Rijksoverheid en CBS-cijfers.
- Ook de relatie die wordt gelegd tussen asielproblematiek en andere thema's (zoals woningtekort, criminaliteit en afnemende koopkracht voor Nederlanders) is gerechtvaardigd en kan onderbouwd worden met statistiek, rapporten van de Rijksoverheid en CBS-cijfers.
- *Pointer* brengt ON! ten onrechte in verband met het verspreiden van complottheorieën. Er is geen omvolkingstheorie gepredikt, maar een demografische trend geduid aan de hand van statistiek, rapporten van de Rijksoverheid en CBS-cijfers.
- Er worden over migratie en asiel door ON! geen complotten of nepnieuws verspreid. Ieder bewijs ontbreekt.

We worden voorgelogen

Check 1: “Bombshell nieuws” over corona

- Het onderwerp corona krijgt terecht veel aandacht bij ON!. Het coronavirus en de maatregelen ter bestrijding van dit virus hebben veel impact gehad op de maatschappij en de Nederlandse bevolking.
- De overheid heeft op basis van onzekere data wat betreft de transmissie van het virus met zekerheid gesteld dat het nemen van een coronavaccinatie de verspreiding van covid-19 zou voorkomen of beperken. Hiervoor was – en is – geen overtuigend bewijs aanwezig. Dat terwijl het coronatoegangsbewijs, grotendeels gebaseerd op de overtuiging dat het nemen van een coronavaccinatie transmissie zou voorkomen, grote impact had op de levens van Nederlandse burgers.
- Eenieder die de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* over het coronavirus, de vaccins tegen covid-19, het coronabeleid of oversterfte bekijkt, moet vaststellen dat er veelvuldig is doorgevraagd door de presentatoren. Sterker nog, de redactie plaatste zelfs een disclaimer voorafgaand aan controversiële thema's. De stelling dat er kritiekloos een mening over het coronabeleid kan worden geventileerd door ‘coronasceptici’ (in werkelijkheid: wetenschappers met een grote staat van dienst) kan dan ook geen standhouden.
- Er wordt over het coronabeleid geen nepnieuws en geen complottheorie verspreid bij ON!. *Pointer* draagt hier geen bewijzen voor aan.

Check 2: De ‘bodemloze put’ van de EU

- Nederland is een nettobetaler aan de Europese Unie: in 2022 werd 10 miljard euro afgedragen. Er kan discussie worden gevoerd of dit ‘veel’ is of zelfs ‘te veel’, maar in een democratische rechtsstaat dient er ook ruimte te zijn voor een negatieve visie op de EU – zeker wanneer het gaat om de afdracht van 10 miljard aan belastinggeld.
- De EU haalt actief migranten binnen, bijvoorbeeld door het openzetten van de deur voor arbeidsmigranten uit Egypte, Marokko en Tunesië om het tekort op de arbeidsmarkt te verminderen en illegale migratie tegen te gaan. De migratieagenda van de EU komt tevens terug in beleidsdocumenten.

- De EU maakt inmiddels 75 tot 80% van onze wetten. Tevens is het geen ‘mythe’ dat er veel geld uit onze pensioenpot naar Brussel gaat. Het blijkt bijvoorbeeld uit de uitspraken van topvrouw van het Nederlandse Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP).
- Er worden over de EU geen complotten en geen nepnieuws verspreid bij ON!

Check 3: ‘minder doden door klimaatverandering’

- Over klimaatverandering wordt in de politiek, wetenschap en maatschappij nog volop gediscussieerd. *Pointer* kan dan wel overtuigd zijn van het feit dat het een ‘ingrijpend probleem’ is dat vergaande maatregelen rechtvaardigt, maar ON! vindt het belangrijk dat ook wetenschappers met een tegengestelde mening aan het woord komen.
- De uitspraken van Clintel-woordvoerder Marcel Crok, over klimaatverandering en de afname van het aantal doden als gevolg van extreem weer, kloppen. Het lijkt er vooral op dat *Pointer* problemen heeft met zijn boodschap. Dat kan, maar dat maakt zijn standpunt niet onjuist.
- Er wordt geen nepnieuws of complottheorie verspreid in de uitzending van 25 oktober 2022 wanneer het gaat over extreem weer en het aantal doden.

Check 4: ‘Nederland komt niet onder water te liggen’

- Modellen zijn altijd een voorspelling van de werkelijkheid: je kunt diverse schattingen presenteren aan de hand van een model. Het feit dat de schatting niet de door *Pointer* gewenste conclusie onderschrijft – namelijk dat klimaatverandering een enorm probleem is – maakt het nog niet onjuist. Het maakt het tevens geen complottheorie of nepnieuws.
- Het bespreken van de vermeende klimaatverandering is noodzakelijk: er wordt in Nederland jaarlijks gemiddeld zo’n 3 miljard euro aan belastinggeld uitgegeven aan klimaatbeleid.

Check 5: ‘Een communistische Great Reset’

- In een democratische rechtsstaat moet kritiek geuit kunnen worden op de Nederlandse overheid en internationale instituten (zoals de EU en het WEF) die macht uitoefenen. De media horen in een rechtsstaat, vaak ook wel aangeduid als de vijfde macht, ruimte te

(kunnen) geven aan opostiegeluiden. Het is wat Nederland onderscheidt van landen met andersoortige regimes.

- De uitleg die *Pointer* geeft aan de Great Reset is onjuist: het is een plan voor de toekomst van de wereld dat door WEF-voorman Klaus Schwab wordt uitgewerkt in zijn gelijknamige boek uit 2020 en verder tot uiting komt op de site van het WEF en haar bijeenkomsten. Deze bijeenkomsten van het WEF zijn openbaar. Er is dus geen sprake van een complot maar van een beschrijving van de realiteit.
- Een columnist, zoals Arnold Karskens, heeft volgens de Journalistieke Code NPO expliciet ruimte voor het gebruik maken van overdrijving of het eenzijdig belichten van de feiten. De vraag rijst dan ook wat het probleem is met zijn specifieke uitlatingen.
- Er zijn wat betreft de Great Reset geen complottheorieën of nepnieuws verspreid door ON!.

Mannen in de dameskleedkamer

- De Transgenderwet, die momenteel voorligt bij de Tweede Kamer, maakt het mogelijk dat je wettelijk van geslacht verandert zonder enige vorm van (medische) transitie. Dit brengt eveneens met zich mee dat het gemakkelijker wordt voor biologische mannen om deel te nemen aan vrouwensport of gebruik te maken van vrouwenvoorzieningen. *Pointer* vindt dit een wenselijke ontwikkeling want spreekt van ‘emancipatie’. Er zijn echter ook tegenstanders van deze wetswijziging, niet alleen in de maatschappij maar tevens in de politiek. De Tweede Kamer worstelt nog steeds met de doorvoering van deze wet. ON! vindt dat ook tegenstanders een stem verdienen in dit debat en laat hen aan het woord.
- De vraag of een man die als vrouw door het leven wil gaan erotische opwinding ervaart bij het dragen van vrouwenkleding is een standaardvraag in het nu nog verplichte psychologische onderzoek dat voorafgaat aan (medische) transitie. Het is dus geen nepnieuws om te vermelden dat dit bij transgenders een rol kan spelen.
- De kritiek op biologische mannen in de vrouwenkleedkamer wordt door *Pointer* ten onrechte gekwalificeerd als onderbuikgevoel. Data op dit punt ontbreekt simpelweg nog. Dit is ook logisch aangezien het een relatief nieuw fenomeen betreft. Het is kwalijk dat zorgen van vrouwen en moeders op deze manier worden weggezet en verdacht worden

gemaakt. In Schotland speelden dergelijke zorgen recent bijvoorbeeld wel degelijk een terechte rol bij de plaatsing van een biologische man in de vrouwengevangenis.

- Er zijn wat betreft het thema transgenderisme geen complottheorieën of nepnieuws verspreid bij ON!.

We laten ons niet de mond snoeren

Niet doorvragen

- *Pointer* herhaalt hier de conclusies van de NPO Ombudsman zonder zelf onderzoek te doen. ON! heeft deze conclusies van de NPO Ombudsman *onderbouwd* bestreden.
- Er was geen sprake van schending van de Journalistieke Code NPO in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 10 mei 2022 op dit punt. Het begrip ‘doorvragen’ wordt daarin zelfs niet genoemd.
- Wat betreft de eis van niet doorvragen heerst er niet alleen bij ON! maar ook bij andere omroepen nog altijd onduidelijkheid. Wanneer is er genoeg doorgevraagd? En wie bepaalt dat?

Actief ruimte geven aan het delen van onjuiste informatie van derden

- *Pointer* herhaalt hier de conclusies van de NPO Ombudsman zonder zelf onderzoek te verrichten. ON! heeft deze conclusies van de NPO Ombudsman *onderbouwd* bestreden.
- Er was geen sprake van schending van de Journalistieke Code NPO in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 10 mei 2022 op dit punt.

Presentatoren die zelf aantoonbaar onjuiste informatie geven

- *Pointer* herhaalt hier de conclusies van de NPO Ombudsman zonder zelf onderzoek te verrichten. ON! heeft deze conclusies van de NPO Ombudsman *onderbouwd* bestreden.
- Er was geen sprake van schending van de Journalistieke Code NPO in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 5 april 2022 op dit punt.

Opinie- en duidingsprogramma

- Vanaf het tweede seizoen is *Ongehoord Nieuws* een opinie- en duidingsprogramma en is er specifiek meer ruimte voor meningen en interpretaties van het nieuws. Dit is een van de

wijzigingen die ON! doorvoerde naar aanleiding van de rapporten van de NPO Ombudsman. Het betekent echter geenszins dat ON! niet langer een journalistiek programma wil maken en al helemaal niet dat zij zich hiermee wil onttrekken aan de eisen van de Journalistieke Code NPO of andere journalistieke codes. Door hier wel op te hinten is er sprake van kwalijke *framing*.

Vervuiling rechts geluid

- Hier wordt wederom melding gemaakt van uitspraken van Roopram. Over zijn positie is al een en ander aan de orde gekomen. De vraag rijst vooral waarom *Pointer* zijn opvattingen een op een herhaalt zonder achtergrondonderzoek te verrichten. Er lijkt opnieuw sprake van kwalijke *framing*.

‘De grens is bereikt’

- *Pointer* maakt hier melding van het feit dat andere omroepen niet meer met ON! willen samenwerken in het journalistiek overleg (behalve NOS en NTR). Ter onderbouwing wordt verwezen naar uitspraken van Bert Huisjes, die een seksistische hetze aanvoert tegen Raisa Blommestijn. Waarom vermeldt *Pointer* niets over zijn denigrerende taalgebruik maar wel over zijn standpunt inzake samenwerking met ON!?. Ook dit lijkt erg op *framing*.
- Het initiatief om ON! niet meer te betrekken bij het genreoverleg journalistiek kwam vanuit de Genremanager Journalistiek van de NPO zelf en niet vanuit de andere omroepen. Dit wordt bevestigd door Sara Sylbing, hoofdredacteur van de VPRO. *Pointer* geeft een verkeerde voorstelling van zaken.

‘De stem van Forum voor Democratie’

- *Pointer* vermeldt hier dat ON! de stem van FVD wil ‘verlengen’. Hiervoor is geen enkel bewijs. Politici van FVD krijgen de mogelijkheid om voor de camera te reageren en hun politieke visie uiteen te zetten – net als andere politieke partijen overigens – maar dit betekent niet dat ON! ook tot inherent doel heeft deze politieke visie naar voren te laten komen. Hier is wederom sprake van kwalijke *framing*.

‘Linkse deugers’

- ON! heeft kritiek op de rapporten van de NPO Ombudsman, maar het gaat om *onderbouwde kritiek*. Uiteraard neemt ON! kennis van deze rapporten, zowel om haar uitzendingen te kunnen verbeteren alsook omwille van de zeer negatieve consequenties die de conclusies uit deze rapporten voor haar hebben gehad. Te denken valt aan diverse financiële sancties en het verzoek tot intrekken van de uitzendlicentie.

De drie petten van Arnold Karskens

- Volgens *Pointer* kunnen de diverse rollen die Arnold Karskens binnen ON! vervult botsen. Er wordt echter geen bewijs geleverd dat dit daadwerkelijk gebeurt. Sterker nog, de NPO Ombudsman geeft aan dat dit geen probleem hoeft te zijn als er maar duidelijk wordt aangegeven in welke hoedanigheid iemand iets naar voren brengt. Bij andere omroepen, zoals WNL en regionale omroepen, is er eveneens sprake van ‘dubbele petten’. Het lijkt hier enkel vermeld te worden om ON! in een negatief daglicht te stellen.
- De verdere persoonlijke ervaringen met betrekking tot Karskens zijn zeer eenzijdig. Bovendien gaat het om een zeer beperkt aantal personen. Het kan in ieder geval niet dienen als ‘karakterschets’.
- Er is wordt in deze brief aangetoond dat er terecht geen vertrouwen bestaat in het data onderzoek van *Pointer*: er is op geen enkele wijze sprake van het verspreiden van nepnieuws of complottheorieën bij ON!.

Hieronder volgt de volledige reactie van ON! over de werkwijze en conclusies van het KRO-NCRV-programma Pointer

“Nepnieuws” wordt in de *Van Dale* gedefinieerd als “nieuws dat niet op de waarheid berust, vaak bewust verspreid om de publieke opinie te beïnvloeden”.² Hoewel ON! wenst te benadrukken dat voor haar het bestrijden van nepnieuws – en hiermee het garanderen van objectieve, kwalitatieve en betrouwbare journalistiek – van het uiterste belang is, wil zij tevens wijzen op het gevaar dat kleeft aan de bestrijding van nepnieuws. Zoals de voornoemde definitie duidelijk maakt, is het begrip “waarheid” namelijk van het grootste

² <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/nepnieuws>

belang wanneer het gaat om de kwalificatie “nepnieuws”. De vraag rijst in dit verband wat de waarheid is en, in het verlengde daarvan, wie vaststelt wat de waarheid is. Dat is vaak nog niet zo gemakkelijk. ON! heeft er in diverse documentatie op gewezen dat het volgens haar enkel mogelijk is om de waarheid vast te stellen wanneer het gaat om twee categorieën:

1. Wiskundige berekeningen, waarbij de uitkomst voor iedereen, altijd en overal hetzelfde is (“ $1+1=2$ ”);
2. Objectieve waarnemingen, die voor iedereen, altijd en overal hetzelfde zijn (“er staan twaalf mensen op het plein”).

Wanneer een uitspraak niet binnen een van deze categorieën valt, wordt het vaststellen van de waarheid meteen bemoeilijkt. Of twaalf mensen op een plein veel is, hangt bijvoorbeeld af van wie je het vraagt. Het kan tevens afhangen van de dag van de week, van de weersomstandigheden of van de plek waar het plein gelegen is. Dit simpele voorbeeld maakt duidelijk: het vaststellen van de waarheid is zo gemakkelijk nog niet en vaak zal er, op wat voor manier dan ook, *interpretatie* van de feiten en omstandigheden bij komen kijken. Voornoemde interpretatie maakt dat iets dat ogenschijnlijk objectief is, vaak toch een subjectief element bevat.

Wanneer dit subjectieve element over het hoofd wordt gezien, kan het bestrijden van nepnieuws gemakkelijk omslaan in het bestrijden van onwelgevallige meningen, het censureren van informatie die afwijkt van de gangbare norm of het verbieden van opvattingen die ingaan tegen hetgeen dat als algemeen geaccepteerd wordt beschouwd. Kortom, het bestrijden van nepnieuws – dat *an sich* belangrijk is – kan dan verworden tot een politiek wapen om dissidente stemmen in het maatschappelijk, politiek en wetenschappelijk debat te verbieden of censureren. Dit gevaar ligt voornamelijk op de loer wanneer het maatschappelijk, politiek of wetenschappelijk debat vernauwt en wanneer de degenen die de grenzen van dit debat bepalen over het algemeen lid zijn van dezelfde (politieke) stroming of er belang bij hebben hun machtspositie te behouden: wanneer de meerderheidsopvatting stevast als “feit” wordt weggezet en de minderheidsopvatting als “onjuist” of als “nepnieuws”. Wanneer dit gebeurt, is er sprake van een geperverteerd gebruik van het begrip nepnieuws. Het bestrijden van nepnieuws wordt tegenwoordig gezien als belangrijk voor het beschermen van de democratie, maar in de voornoemde geperverteerde versie leidt dit eerder tot het ondermijnen van de democratie. In een

democratische staatsvorm verdienen immers ook dissidente stemmen een plaats in de politieke arena.

ON! is van mening dat het onderzoeksjournalistiek platform *Pointer*, dat opereert vanuit de meerderheidsopinie, de geperverteerde versie van het begrip nepnieuws hanteert. *Pointer*, dat opereert vanuit de meerderheidsopvatting, ziet over het hoofd dat er ook andere opvattingen bestaan; meningen die weliswaar ingaan tegen de algemeen gangbare of geaccepteerde stellingnamen maar die hiermee niet als vanzelf als nepnieuws (of, ook vaak gezien: als complottheorie) te bestempelen zijn. Zoals gezegd, het onderscheid is vaak moeilijk te maken en de waarheid laat zich maar moeilijk vaststellen. Dat moet *Pointer* zelf ook hebben gemerkt, toen zij op 7 juni 2022 – op dezelfde dag dat de NPO Ombudsman het eerste rapport uitbracht over ON! – door de rechter veroordeeld werd voor het verspreiden van onrechtmatige uitlatingen over stichting Climate Intelligence (hierna: Clintel).³ Hierbij is belangrijk op te merken dat Clintel een stichting is die klimaatsceptici aan het woord laat. Een stichting, kortom, die ingaat tegen het heersende narratief dat klimaatverandering door de mens wordt veroorzaakt en daarom allerhande maatregelen gerechtvaardigd zijn.

Het lijkt er op dat politieke vooringenomenheid bij *Pointer* niet alleen in het geval van Clintel, maar ook in het geval van ON! een rol speelt. Alle door *Pointer* aangehaalde voorbeelden van zogenaamd nepnieuws, schending van de Journalistieke Code NPO of complottheorieën zijn één voor één te weerleggen. En dat doen we dan ook! Voor de duidelijkheid maakt ON! daarbij gebruik van dezelfde volgorde die *Pointer* hanteert via de nummering op de webpagina die, als gezegd, speciaal hiervoor is aangemaakt.

1. Een ongehoord jaar

Onder het eerste kopje, getiteld ‘een ongehoord jaar’ worden een aantal stellingnamen gedaan door *Pointer*, namelijk: (a) dat 90% van de zendtijd van *Ongehoord Nieuws* zou gereserveerd zijn voor rechts-radicalen partijen FVD, JA21, PVV of BVNL, (b) uitspraken van ‘oud-medewerkers’ Jan van de Beek en Shashi Roopram zouden ON! in een kwaad daglicht stellen, (c) het vermeend racistisch motief in de beelden van de uitzending van 15 september 2022 en (d) een vermeend patroon van het systemisch delen van aantoonbaar

³ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBMNE:2022:2136>

onjuiste informatie en stelselmatig schenden van de Journalistieke Code NPO. Hieronder worden deze uitspraken één voor één geanalyseerd.

(a) 90% van de zendtijd van *Ongehoord Nieuws* zou gereserveerd zijn voor rechts-radicalen partijen FVD, JA21, PVV of BVNL

Pointer merkt op dat *Ongehoord Nieuws* sinds 22 februari 2022 het ‘pure rechtse geluid’ op de Nederlandse televisie toont. Het onderzoeksjournalistiek platform haalt voorbeelden aan van enkele onderwerpen die bij *Ongehoord Nieuws* aan bod zijn gekomen. Zij spreekt van snoeiharde kritiek op coronabedrog, klimaatgekte, woke-ideologie en massaimmigratie. Kritiek die *Pointer* duidt als voornamelijk bestaande uit complotten en misinformatie. Zoals hierboven aangehaald, is er een belangrijk gevaar gelegen in het gebruik van een begrip als nepnieuws. Datzelfde geldt voor ‘misinformatie’ of ‘complotten’ waarbij het vaststellen van de waarheid eveneens een belangrijke rol speelt. Zoals gezegd, speelt bij het bepalen wat de waarheid is immers de eigen vooringenomenheid en positie in maatschappelijke, politieke en wetenschappelijke debatten een sturende rol.

ON! benadrukt het nog maar eens: in een democratische staatsvorm dient er ook ruimte te zijn voor opvattingen die afwijken van de *mainstream* en voor het zich politiek positioneren ter rechterzijde van het politieke midden. Uit de bewoordingen van *Pointer* blijkt dat zij dergelijke opvattingen niet hoog opneemt. Dat mag uiteraard ook binnen een democratie. Wat wel gevaarlijk is, is het verdacht maken van dergelijke stellingnamen – en dat is precies wat *Pointer* doet door de opvattingen van personen die bij *Ongehoord Nieuws* aan het woord komen te bestempelen als ‘misinformatie’, ‘complottheorie’ of ‘nepnieuws’. Dat dit bovendien ten onrechte gebeurt en *Pointer* aldus gebruik maakt van de geperverteerde versie van deze begrippen komt in hetgeen volgt uitgebreid aan de orde. Het is iets dat we over het algemeen kennen van de propaganda in andersoortige regimes dan het onze; iets dat niet thuishoort in Nederland.

Pointer beschrijft dat in *Ongehoord Nieuws* bijna 90% van de zendtijd gereserveerd is voor de “rechts-radicalen partijen FVD, JA21, PVV of BVNL”. De vraag rijst waarom dit een probleem zou zijn. Dat is het in ieder geval niet wanneer wordt gekeken naar de Mediawet. In artikel 2.1 lid 1 sub a van de Mediawet is neergelegd dat de publieke omroep een publieke mediaopdracht heeft die bestaat uit het op landelijk, regionaal en lokaal

niveau verzorgen van publieke mediadiensten door het aanbieden van een media-aanbod dat tot doel heeft een breed en divers publiek te voorzien van informatie, waaronder journalistieke inhoud, cultuur en educatie, via alle beschikbare aanbodkanalen.

Onder het brede en diverse publiek waar de Mediawet van spreekt, bevinden zich ook stemmers op – in de woorden van *Pointer* – rechts-radicalen politieke partijen. Omgerekend naar de huidige samenstelling van de Tweede Kamer vertegenwoordigen deze politieke partijen ongeveer 19% van alle Nederlanders (28 van de 150 zetels). Aangezien vertegenwoordigers van deze politieke partijen vrijwel nooit aan het woord komen bij de talkshows van de andere omroepen binnen de NPO⁴ voorziet ON! in een belangrijke wettelijke taak door deze politici aan het woord te laten bij *Ongehoord Nieuws*. Sterker nog, gezien de zeer beperkte zendtijd van ON! (tweemaal per week veertig minuten) en de vertegenwoordiging van bijna 1/5 van de Nederlandse bevolking, naar politieke voorkeur, zou er eerder meer dan minder zendtijd voor ON! gereserveerd moeten worden.

Het feit dat *Pointer* de opvattingen van deze politieke partijen waarschijnlijk onwelgevallig vindt (gezien de term “rechts-radicaal”) of dat zij zelf een andere politieke stroming aanhangt of vertegenwoordigt doet aan voornoemde niets af. In een democratische samenleving verdient de 19% van de bevolking die op “rechts-radicalen” partijen stemt vertegenwoordiging in het publieke bestel. Mede om die reden zal ON! ook altijd het bestaan van andere omroepen, zoals de EO, verdedigen, ook al zijn er tal van critici die vraagtekens plaatsen bij het Scheppingsverhaal zoals deze omroep propageert. Het is juist de diversiteit van omroepen die het Nederlandse extern pluriforme medialandschap vormgeeft.

Theoretisch gezien zou er dus niets mis mee zijn als bijna 90% van de zendtijd van *Ongehoord Nieuws* gereserveerd zou zijn voor JA21, FVD, PVV en BVNL. Echter is dit onjuist. *Pointer* neemt het niet zo nauw met de data, zoals hieronder duidelijk wordt, en daarmee vervalt ook veel van de kritiek van het onderzoeksjournalistiek platform op ON!.

In de door *Pointer* onderzochte periode zijn in totaal 80 afleveringen gemaakt. Per aflevering treden in totaal drie gasten op, met als uitzondering de laatste aflevering van het

⁴ Zie het Twitter-account “Diversiteitwatch” (<https://twitter.com/MOptredens>) dat bijhoudt hoe vaak politici worden uitgenodigd bij NPO-programma's.

eerste seizoen waar er vier gasten optraden. In totaal betekent dit dus 241 optredens in deze periode. Een overzicht per politieke partij levert het volgende op:

Politieke partij	Aantal optredens
FVD	46
PVV	7
BVNL	29
JA21	1
Overig rechts	17

Gezamenlijk zijn FVD, PVV, BVNL en JA21 goed voor 83 van de 241 optredens. Dit is iets meer dan 34%. Indien ook de andere rechtse partijen, zoals VlaamsBelang, worden meegenomen levert dit 100 van de 241 optredens op (41%). Zelfs in de gunstigst mogelijke berekening komt dit aldus bij lange na niet in de buurt van 90%. Hoewel het aldus geen probleem zou opleveren als 90% van de optredens gereserveerd zou zijn voor de genoemde partijen gezien de Mediawet, rijst de vraag waarom *Pointer* hier kiest voor het onjuist weergeven van de feiten – zeker aangezien het hier niet gaat om het presenteren van een ingewikkeld overzicht.

Wie de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* bekijkt, komt overigens tot de conclusie dat er ook helemaal geen sprake is van een eenzijdige belichting van de (politieke) werkelijkheid. Zowel in de itemvideo's als in de gesprekken in de studio komen ook andere opvattingen en tegenargumenten aan de orde en worden politici (van iedere politieke kleur) – net als andere studiogasten – stevig bevraagd. Bij dit laatste punt wordt later in deze brief verder stilgestaan.

(b) Uitspraken van oud-medewerkers

In het eerste deel van de webpagina over *Ongehoord Nieuws* van *Pointer* worden uitspraken van migratiedeskundige Jan van de Beek en antropoloog Shashi Roopram aangehaald. Zij noemt hen 'oud-medewerkers', maar dit is onjuist: noch Van de Beek noch Roopram heeft ooit op de loonlijst van ON! gestaan. Wel waren beiden meerdere keren te gast bij *Ongehoord Nieuws*. Roopram maakte daarnaast als freelancer podcasts en een enkel item voor ON!. Hij deed later via zijn sociale media zijn beklag over de omroep. De

aanleiding hiervoor was, zoals *Pointer* ook beschrijft, een item dat hij als freelancer had gemaakt voor de uitzending van 15 september 2022. Hetgeen *Pointer* echter niet vermeldt, is dat het item dat door Roopram gemaakt was niet aan de gestelde kwaliteitseisen voldeed. De lezing die Roopram later aan het incident gaf, namelijk dat hetgeen hij aanleverde niet paste bij het karakter van de uitzending, wordt dan ook door ON! betwist.

De vraag rijst waarom *Pointer* de getuigenis van Roopram op dit punt betrouwbaar acht – of in ieder geval vermeldenswaardig op de website. Wie echt achtergrondonderzoek zou hebben gedaan naar ON! komt namelijk tot de conclusie dat andere stellingnamen die Roopram deed met betrekking tot *Ongehoord Nieuws* aantoonbaar onjuist zijn. Zo stelt hij in een video op het YouTube-kanaal van *UP! Network* getiteld “Ongehoord Nederland is in paniek!” dat presentatrice Raisa Blommestijn expliciet van de autocue heeft afgeweken door gebruik van het woord “neger” in de uitzending van 15 september. Blommestijn zou “ON! hebben opgeblazen” en ter bewijs van deze stelling wordt verwezen naar een (anonieme) interne bron. Indien de interne bron die Roopram aanhaalt betrouwbaar zou zijn, zou er op z’n minst melding gemaakt moeten worden van het feit dat Blommestijn geen enkele autocue-tekst voorleest (en hier dus ook niet van kan afwijken). Blommestijn heeft een oogafwijking en leert slechts twee zinnestjes tekst uit haar hoofd voorafgaand aan de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws*. Iedereen die bij of voor ON! werkt, weet dit. Overigens zou ook Roopram zelf hiervan op de hoogte moeten zijn, hetgeen ook zou kunnen wijzen op kwade trouw. Hoe het ook zij, alleen dit zou dus al genoeg redenen moeten geven voor *Pointer* om aan Rooprams getuigenis te twijfelen.

ON! heeft Roopram nooit in een kwaad daglicht willen stellen en begrijpt dat het niet prettig is als de kwaliteit van iemand zijn werk onvoldoende wordt bevonden. Zoals in iedere werkomgeving, zijn dergelijke zaken privé. Het feit dat Roopram op onjuiste gronden – en waarschijnlijk uit rancune – de media heeft opgezocht en onwaarheden over ON! en haar medewerkers heeft verspreid, wordt door ON! betreurd. Echter vindt zij het totaal onbegrijpelijk dat een zichzelf respecterend onderzoeksjournalistiek platform als *Pointer* hier zo maar in meegaat, zonder zelf achtergrondonderzoek te verrichten, en de verklaringen van Roopram gebruikt om een negatief beeld van ON! te schetsen.

Pointer maakt er tevens melding van dat Van de Beek zich inmiddels heeft gedistantieerd van de manier waarop ON! onderwerpen over zijn vakgebied aanvliegt. De vraag rijst waarom dit relevant is. ON! nodigt vele experts, deskundigen en politici uit. De

meeste daarvan zijn erg enthousiast over ON! en verdedigen de omroep ook naar buiten toe. Waarom de ene uitzondering, namelijk Van de Beek, vermelding verdient is ON! dan ook onduidelijk. Het lijkt erop dat ook dit voorbeeld enkel gebruikt wordt om ON! in een kwaad daglicht te stellen. Hierbij dient tevens vermeld te worden dat Van de Beek de cijfers die door ON! worden gebruikt niet betwist. Hij geeft zelfs expliciet aan dat deze juist zijn, zo moet ook *Pointer* op haar website onderkennen (zie hieronder).

Overigens wenst ON! te benadrukken dat het niet verwonderlijk is dat er kritiek wordt geuit op ON! en *Ongehoord Nieuws*, ook door freelancers en oud-studiogasten. Dit gebeurt bij alle omroepen. Echter geldt voor ON! specifiek dat het de enige omroep binnen het publieke bestel is die het aandurft om een echt afwijkend geluid te laten horen over bijvoorbeeld klimaatverandering, migratie, corona en globalisme. Natuurlijk kan dit niet op goedkeuring van iedereen rekenen. En natuurlijk wordt het lastiger om ON! te blijven verdedigen als de aanval vanuit de gevestigde media en de politiek op de omroep steeds feller wordt. Het feit dat desondanks maar twee oud-studiogasten afstand hebben genomen van ON! is om die reden dan ook eerder positief dan negatief te noemen.

(c) *Het racistisch motief in de beelden van de uitzending van 15 september 2022*

De uitzending van 15 september 2022 is veelbesproken. ON! heeft hierover in diverse documenten met de NPO van gedachten gewisseld en wisselt hier nog steeds van gedachten over. Een uitgebreide analyse van deze specifieke uitzending valt buiten de reikwijdte van dit document. ON! zal hier daarom enkel in gaan op het onderzoek waar *Pointer* aan refereert op de speciaal door haar aangemaakte webpagina.

Pointer wijst daar op de getoonde beelden – van blanken die door zwarten in elkaar worden geslagen – waarbij er volgens haar geen racistisch motief kon worden aangetoond. Dit onderzoek van *Pointer* is eveneens gebruikt in het tweede rapport van de NPO Ombudsman dat mede naar aanleiding van deze specifieke aflevering tot stand is gekomen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat *Pointer* enkel stelt dat het racistisch motief *niet* kan worden bewezen. Hiermee stelt zij dus dat er ofwel wel ofwel geen racistisch motief aanwezig kan zijn. Met andere woorden, we weten het simpelweg niet en het is onduidelijk of er nu wel of geen racistisch motief aanwezig was. Kortom, het door *Pointer* aangehaalde onderzoek toont niet dat er sprake is van misinformatie – er is geen enkel bewijs voor deze claim.

ON! wenst in dit verband nog op te merken dat er in de reactie hieromtrent een duidelijke asymmetrie bestaat: waar over het algemeen bij geweld van blanke naar donkere mensen direct wordt gesproken van racisme, levert een tegengestelde situatie niet dezelfde conclusie op. Dit maakt duidelijk hoe nodig de aflevering van 15 september 2022 was: deze aflevering was erop gericht om racisme onder iedere groep bespreekbaar te maken en te veroordelen. Hoewel ON! van mening is dat de context van de getoonde filmpjes beter geduid had moeten worden – en dit ook meermaals heeft benadrukt – staat zij nog steeds achter dit achterliggende doel van de voornoemde uitzending, zoals gezegd: aantonen dat racisme overal bestaat en dat dit altijd verwerpelijk is.

(d) Een patroon van het systemisch delen van aantoonbaar onjuiste informatie en stelselmatig schenden van de Journalistieke Code NPO

Pointer maakt er op de speciaal door haar aangemaakte webpagina melding van het feit dat er volgens de NPO sprake is van een ‘patroon van het systematisch delen van aantoonbaar onjuiste informatie’ en dat ON! daarmee stelselmatig de Journalistieke Code NPO schendt. In algemene zin kan gesteld worden dat ON! wat betreft deze conclusies van de NPO Ombudsman momenteel nog van gedachten wisselt met de NPO.

Er zijn in totaal twee rapporten van de NPO Ombudsman verschenen waarin op basis van in totaal zeventien voorbeelden (twaalf uit het eerste rapport en vijf uit het tweede rapport) de conclusie wordt getrokken dat ON! stelselmatig aantoonbaar onjuiste informatie verspreidt en hiermee de Journalistieke Code NPO schendt. Echter blijkt uit analyse van al deze voorbeelden (het fundament van de rapporten van de NPO Ombudsman) dat geen van alle kan standhouden.

Het roept bij ON! de vraag op waarom *Pointer* de conclusie van de NPO Ombudsman één op één overneemt en er zelfs nog een schepje bovenop doet met een geavanceerde webpagina, in plaats van de rapporten van de NPO Ombudsman te *fact checken*. Wat ON! betreft zou dat laatste van een onderzoeksjournalistiek platform mogen worden verwacht. ON! zelf analyseerde zogezegd wel alle voorbeelden die de NPO Ombudsman aanhaalt. Voor de volledigheid vindt u [hier](#) alle voorbeelden en volgt hier slechts één voorbeeld ter illustratie.

Voorbeeld: Uitzending van 10 mei 2022

In het eerste rapport van de NPO Ombudsman wordt aangegeven dat er in de programma's van ON! sprake is van verspreiding van desinformatie, hetgeen niet is toegestaan volgens de Journalistieke Code. Hierbij merkt dat NPO Ombudsman op dat er wel een onderscheid gemaakt dient te worden tussen het verspreiden van desinformatie door het programma of de journalist zelf of door een spreker in het programma waarop geen direct weerwoord wordt gegeven.

In het kader van deze laatste categorie, het verspreiden van desinformatie door een spreker in het programma waarop geen direct weerwoord wordt gegeven, wordt als onderbouwing in het rapport de uitzending van 10 mei 2022 aangehaald waarin Vlaams Belang-politicus Filip Dewinter, rechtsfilosoof Raisa Blommestijn (toen nog geen presentatrice bij *Ongehoord Nieuws*) en arts Niek Rogger te gast zijn. Een van de onderwerpen die tijdens deze uitzending wordt besproken is de zogenaamde 'omvolking', een thema waarvoor Dewinter is uitgenodigd om als hoofdgast zijn licht op te laten schijnen.

Ten eerste is het belangrijk om op te merken dat Dewinter niet zomaar iemand is. Hij heeft een boek geschreven over dit onderwerp, getiteld *Omvolking: de grote verandering, interview met Renaud Camus* (2022). Daarnaast is hij oprichter van de politieke partij Vlaams Belang, een Vlaamse partij die volgens de peilingen op dit moment de grootste partij is en ongeveer 20% van het Vlaamse electoraat vertegenwoordigt. Een spreker, bovendien, die in andere programma's bij de publieke omroep niet aan het woord komt, net als andere politici en leden van zijn partij. Alles bij elkaar genomen, is de Dewinter een deskundige en legitieme studiegast wanneer het gaat om dit onderwerp. Aan dit alles wordt door de NPO Ombudsman ofwel voorbijgegaan, ofwel het is volgens haar niet vermeldenswaardig.

Dan wat betreft de inhoud van de uitspraken van Dewinter. Heeft hij 'aantoonbaar onjuiste informatie' verspreid? En, indien dit het geval is, heeft hij deze aantoonbaar onjuiste informatie dan doelbewust, willens en wetens, verspreid? Heeft hij, met andere woorden, desinformatie verspreid? De NPO Ombudsman meent van wel en wijst op een specifieke uitspraak van Dewinter in de uitzending van 10 mei 2022:

Binnen nu en twee generaties zijn wij autochtone Vlamingen in Antwerpen een minderheid, dan wordt Antwerpen Antwerpistan. En wat in die grote steden gebeurt, zal ook in Europa gebeuren.

Europa wordt Eurabia. En de islam is aan een opmars bezig en die zal, men, ons en onze cultuur vervangen, dat is de omvolking.

Op sociale media ontstond naar aanleiding van deze uitspraak eveneens ophef. Dewinter zou de zogenaamde ‘omvolkingstheorie’ hebben gepropageerd. Een theorie die door de NPO Ombudsman wordt gedefinieerd als ‘het *doelbewust* “vervangen” van een bevolkingsgroep door een andere’. Wie de uitzending bekijkt, moet echter vaststellen dat Dewinter het niet heeft gehad over de ‘omvolkingstheorie’ maar over ‘omvolking’. Aan het begin van de gewraakte uitzending stelt hij, bij beantwoording van de vraag wat omvolking is, dat het gaat om ‘het vervangen van het ene volk door het andere volk’. Met deze ‘bevolkingsruil’ wordt volgens hem een ‘beschavingsruil’ bewerkstelligd: onze manier van leven wordt vervangen.⁵

Dewinter beschrijft hier aldus een demografische verandering, die volgens hem door iedereen feitelijk kan worden vastgesteld en waargenomen: autochtone Vlamingen en Nederlanders vormen in toenemende mate een minderheid in grote steden. De meerderheid van de bevolking bestaat inmiddels uit personen met een allochtone of islamitische achtergrond. Hiermee verandert dus niet alleen de (1) bevolkingssamenstelling, maar ook (2) de cultuur van een stad of land. Kortom, een feitelijke constatering, op basis van demografische gegevens.

Hoe de NPO Ombudsman komt tot de constatering dat er een omvolkingstheorie gepropageerd is, met kennelijk de implicatie dat er doelbewust, willens en wetens, wordt aangestuurd op deze demografische (en hiermee culturele) verandering, blijft een raadsel. Het volgt in ieder geval niet uit het citaat dat door haar wordt aangedragen ter onderbouwing. Het volgt ook niet uit hetgeen verder door Dewinter is gezegd tijdens de uitzending van 10 mei 2022.

Hoe komt de NPO Ombudsman dan tot deze conclusie? Heeft zij de bewuste uitzending wel bekeken? Het is mogelijk dat zij de uitspraken van Dewinter schokkend vindt: de autochtone bevolking vervangen door migranten, stel je voor! Misschien vindt ze de uitspraken wel onwelgevallig of ronduit verwerpelijk. Dat kan en mag allemaal, maar dat is nog geen grond om kwalificaties op Dewinters uitspraken te plakken die er niet op

⁵ Uitzending te bekijken via *NPO Start*, https://www.npostart.nl/ongehoord-nieuws/10-05-2022/VPWON_1339252

thuis horen – en al helemaal geen grond om zijn uitspraken te bombarderen tot ‘aantoonbaar onjuist’ of zelfs tot ‘desinformatie’.

Wanneer de gewraakte passage onderzocht wordt, blijkt overigens dat deze uitspraak van Dewinter niet onjuist, maar *juist* is. Zo komt in de bewuste uitzending ook Ruben van Gaalen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) aan het woord. Hij stelt dat, als de ontwikkelingen zo doorgaan, in 2050 of 2060 de meerderheid van de Nederlanders een niet-Nederlandse herkomst zal hebben, hetgeen betekent dat beide ouders buiten Nederland zijn geboren. Hij beschrijft dus, feitelijk, dezelfde demografische trend die door Dewinter wordt geduid als ‘omvolking’. Tevens komt dr. Jan van de Beek, wiskundige en cultureel antropoloog en auteur van het rapport 'De grenzeloze verzorgingsstaat', aan het woord. Hij stelt dat de autochtone bevolking rond 2070 een minderheid in eigen land zal zijn geworden. Zowel Van de Beek als Van Gaalen sluiten zich dus aan bij de uitspraken van Dewinter. En zij zijn niet de enigen: er is overweldigend bewijs voor de demografische trend die hij beschrijft. In krant *Trouw* werd zeer recent bijvoorbeeld nog melding gemaakt van het feit dat mensen zonder migratieachtergrond de nieuwe minderheden in de grote steden zijn.⁶

Interessant is in dit verband tot slot nog in te gaan op een alternatief scenario. Stel nu, dat er *wel* een omvolkingstheorie gepropageerd zou zijn – dat er dus wel door Dewinter gesteld zou zijn dat er een *plan* achter de omvolking schuil zou gaan. Dat er, doelbewust, willens en wetens, wordt aangestuurd op de door Dewinter beschreven demografische veranderingen. Zou dat dan aantoonbaar onjuist zijn? Gesteld kan worden dat ook dit niet het geval is. In dit verband kan bijvoorbeeld worden gewezen op uitspraken van oud-Eurocommissaris Peter Sutherland. Hij is van mening dat de Europese Unie de nationale homogeniteit moet ondermijnen om economische voorspoed tot stand te brengen. Indien de Europese Unie migratie niet zou stimuleren, zou dit het einde betekenen van de Europese welvaart en potentieel het voortbestaan van Europa bedreigen. Migratiekritiek en een strenger migratiebeleid zijn daarom gevaarlijk volgens hem. Kortom: hij stuurt aan op bewust stimuleren van (massa)migratie.⁷ Dergelijke conclusies vinden ook steun in een

⁶ <https://www.trouw.nl/binnenland/mensen-zonder-migratieachtergrond-zijn-de-nieuwe-minderheid-in-de-stad-en-integreren-niet~bf89d77d/>

⁷ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-18519395>

rapport van de Verenigde Naties, getiteld ‘Replacement Migration: Is it A Solution to Declining and Ageing Populations?’ (2000).⁸

Gesteld kan dan ook worden dat *als* Dewinter had gezegd dat er bewust beleid ten grondslag ligt aan de feitelijke constatering van demografische verandering (ofwel bevolkingsvervanging) dit in ieder geval niet aantoonbaar onjuist is. Er is in ieder geval met de nodige redelijkheid en gepaste democratische tolerantie geen sprake van desinformatie. Bovendien is het duidelijk dat Dewinter spreekt vanuit *zijn* lezing van de statistische feiten. Het is *zijn* maatschappelijke visie en interpretatie van statistische gegevens die vaststaan. Tot slot moet nog worden geconstateerd dat wanneer wordt gekeken naar deze uitzending in brede zin, er opgemerkt moet worden dat er flink wordt doorgevraagd door de presentatoren.

Al met al zijn dit schokkende constatering: de NPO Ombudsman legt hier een studiogast niet alleen woorden in de mond die hij niet heeft gesproken, tevens worden stevige beschuldigingen geuit (zoals het verspreiden van desinformatie) zonder dat deze deugdelijk worden onderbouwd. Zoals al gesteld, zijn de overige zestien voorbeelden van de NPO Ombudsman soortgelijk en kunnen zij in redelijkheid de conclusies die daaruit getrokken worden niet dragen.

Het is opvallend dat *Pointer* deze (onjuiste) conclusies van de NPO Ombudsman een op een overneemt en zelf geen onderzoek verricht naar de rapporten van de NPO Ombudsman. Het getuigt in ieder geval niet van deugdelijke onderzoeksjournalistiek.

2. Asieltsunami

Dit tweede onderdeel begint met een blokje met fragmenten afkomstig uit een aantal uitzendingen van 2022 waarin de asielcrisis aan bod komt. *Pointer* stelt vervolgens dat in 71 van de 80 uitzendingen wordt gesproken over asielzoekers en dat vrijwel zonder uitzondering de nadruk zou liggen op de grote aantallen asielzoekers die Nederland overspoelen en de overlast die ze veroorzaken. Opgemerkt dient te worden dat het gebruik van een woord in een uitzending van een live televisieprogramma van alles kan betekenen. Het kan bijvoorbeeld gaan om de aankondiging van een artikel op de website of een door

⁸ Te raadplegen https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/unpd-egm_200010_un_2001_replacementmigration.pdf

een studiegast geformuleerde bijzin. Met andere woorden, het bezigen van een enkel woord betekent nog niet dat een hele uitzending of een heel item over asielzoekers ging.

Toch is het geen wonder dat dit onderwerp hoog op de agenda staat voor ON!. Wanneer wordt gekeken naar de prioriteiten van de Nederlandse kiezer voor de aankomende verkiezingen voor de Tweede Kamer van november 2023 blijkt dat voor 54% van de Nederlandse bevolking het thema ‘asielzoekers/migratie’ van uiterst belang is. Wanneer wordt gekeken naar de politieke partijen die het meest bij ON! aan het woord komen, zoals door *Pointer* mooi opgesomd onder 1, dan zien we dat dat percentage nog groter is (JA21 92%, PVV 89%, FVD 81%, BVNL 77%).⁹ Kortom, een belangrijk thema dat terecht aandacht krijgt in *Ongehoord Nieuws*.

Wanneer wordt gekeken naar de berichtgeving van ON! over asielzoekers en migratie dient ten eerste vermeld te worden dat het hier gaat om louter feitelijke informatie. Wie er gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) op naslaat, ziet dat het aantal asielzoekers dat ons land binnenkwam sinds een dieptepunt begin 2020, het moment dat de coronacrisis uitbrak, gestaag is gestegen. In 2022 kwamen er volgens het CBS in totaal 46.460 asielzoekers en nareizigers naar Nederland.¹⁰ Het CBS stelt niet voor niets dat het aantal asielverzoeken met ongeveer 44% is toegenomen in 2022.¹¹ Dit aantal is nog exclusief vluchtelingen uit Oekraïne. Oekraïners hebben recht op bescherming vanwege de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van de Europese Unie en hoeven om die reden geen asielverzoek in te dienen. Eind januari 2023 waren er ongeveer 89.000 Oekraïners in Nederland.¹² Dit betekent dat er in totaal ruim 135.000 asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen naar Nederland zijn gekomen in het jaar 2022. Ter vergelijking: in het jaar 2015, dat over het algemeen te boek staat als het jaar van de asielcrisis, kwamen in totaal 56.900 asielzoekers en nareizigers naar ons land. Kortom, er kan niet ontkend worden dat de toevlucht van asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen naar ons land in het jaar 2022 ongekend hoog was.

⁹ <https://www.maurice.nl/2023/07/23/de-cruciale-rol-van-de-themas-bij-tk2023/>

¹⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-asielzoekers-komen-naar-nederland/>

¹¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/05/asielverzoeken-met-ruim-40-procent-toegenomen-in-2022>

¹² <https://www.ser.nl/nl/thema/werkwijzer- vluchtelingen/vluchtelingen-uit-oekraïne#:~:text=Met%20grote%20regelmaat%20publiceert%20het,Oekraïners%20geregistreerd%20in%20Nederlandse%20gemeenten>

De vraag rijst waarom *Pointer* geen melding maakt van deze cijfers en volstaat met een compilatie van enkele beelden uit uitzendingen waar de asieltoestroom wordt besproken. Het kan zijn dat *Pointer* een probleem heeft met gebruikte terminologie, zoals ‘asieltsunami’ of ‘overspoeld’. Het kan eveneens zijn dat de medewerkers van *Pointer* van mening zijn dat er onbeperkt ruimte moet zijn voor het opvangen van nieuwe vluchtelingen. Maar het kan niet zo zijn dat dergelijke (politieke) standpunten of de gebezigde toon het uitgangspunt zijn voor het negatief neerzetten van een omroep die op basis van feitelijke gegevens de situatie in het land schetst.

Wie de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* bekijkt, ziet dat er in de uitzendingen waarin werd gesproken over asielzoekers op een feitelijke manier wordt besproken hoe ons land om gaat met en of ons land kan omgaan met de toestroom van enorme aantallen vreemdelingen. Uit de gesprekken in de studio, gevoerd met onder anderen deskundigen en politici, en uit de itemvideo’s waarin ook buurtbewoners aan het woord komen, blijkt dat Nederland grote problemen heeft met de opvang van asielzoekers. Zo is er sprake van een woningtekort. Volgens cijfers van ABF Research was er in het jaar 2022 een tekort van ruim 300.000 woningen. In het huidige jaar, 2023, stijgt dat tekort naar 390.000 woningen.¹³ In dit onderzoek is expliciet rekening gehouden met de verwachte bevolkingsgroei. Bevolkingsgroei die op haar beurt volgens het CBS geheel veroorzaakt wordt door migratie. Sterker nog, het geboortecijfer door natuurlijke aanwas was negatief (-3046) over het jaar 2022.¹⁴

Woningtekort is niet het enige probleem dat de toestroom van asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen met zich meebrengt. In 2022 was 0,5 miljard begroot voor de asielopvang, maar werd uiteindelijk 1,5 miljard uitgegeven: drie keer zo veel als verwacht dus. De Algemene Rekenkamer spreekt van 2022 als een recordjaar wat betreft de gemaakte kosten.¹⁵ De Rijksoverheid houdt ook de totale kosten van de opvang per asielzoeker bij. Voor het opvangen van één asielzoeker in een asielzoekerscentrum zijn de

¹³ <https://nos.nl/artikel/2482485-woningtekort-stijgt-fors-naar-390-000-pas-vanaf-2028-minder-krapte>

¹⁴ [https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingsgroei/groei#:~:text=De%20bevolking%20groeit%20als%20er,aanwas%20\(geboorte%20minus%20sterfte\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingsgroei/groei#:~:text=De%20bevolking%20groeit%20als%20er,aanwas%20(geboorte%20minus%20sterfte))

¹⁵ <https://www.ewmagazine.nl/nederland/achtergrond/2023/01/wat-kost-de-opvang-van-asielzoekers-de-samenleving-920704/#:~:text=Heel%20duur.,werd%201%2C5%20miljard%20euro>

kosten gemiddeld 27.900 euro per jaar.¹⁶ Kortom, zeker in het jaar 2022 bracht het opvangen van asielzoekers enorme kosten met zich mee. Een thema dat in *Ongehoord Nieuws* inderdaad veelvuldig aan de orde kwam. Zeker gezien het feit dat Nederlandse huishoudens over het jaar 2022 te maken kregen met een inflatie van ongeveer 10 procent. Gesteld kan worden dat geld maar één keer kan worden uitgegeven en de 1,5 miljard die is uitgetrokken voor de opvang van asielzoekers zou bijvoorbeeld ook naar mensen kunnen gaan die zich al in Nederland bevinden. Terecht stelt Arlette Adriana daarom ook een fragment in de eerste compilatie onder dit blokje dat de regering met geld strooit voor asielzoekers en klimaat, maar dat intussen de armoede in ons land groeit.

Wederom, het kan zijn dat *Pointer* dit onwelgevallig vindt. Het kan ook zijn dat *Pointer* vindt dat de opvang van asielzoekers niet in geld kan of mag worden uitgedrukt. Of dat een beschaafd land als Nederland de plicht heeft om een onbeperkt aantal asielzoekers op te vangen. Geen probleem uiteraard, in een democratie moet ruimte zijn voor verschillende zienswijzen over verschillende onderwerpen. Maar het kan niet zo zijn dat *Pointer* op geen enkele manier melding maakt van deze cijfers – voor iedereen vrij toegankelijk – maar wel een geavanceerde webpagina inricht om ON! te beschuldigen van het verspreiden van onjuiste informatie of complottheorieën.

Dan wat betreft de overlast die de asielzoekers veroorzaken. In de studio en in de itemvideo's komen verschillende deskundigen en ervaringsdeskundigen aan het woord die vertellen wat hun ervaringen zijn met overlast van asielzoekers. Bijvoorbeeld in de uitzending van 27 oktober 2022, waar *Pointer* ook melding van maakt in de derde compilatie onder dit blokje. PVV-leider Geert Wilders, die heeft gesproken met inwoners van het Groningse Zoutkamp waar een opvangcentrum voor asielzoekers is geopend, stelt hier dat de dorpen van Nederland worden geterroriseerd. De vierde compilatie bevat een fragment van FVD-gemeenteraadslid in Oss Marjolein van Hattem waarin zij vertelt over de ervaringen in haar gemeente en waarbij zij de angst uitspreekt wat er volgens haar kan gebeuren wanneer de asielinstroom zo hoog blijft.

De verhalen van de inwoners van Zoutkamp waar Wilders aan refereert en de ervaringen van gemeenteraadslid Van Hattem staan niet op zichzelf. De Rijksoverheid

¹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/uitgaven-rijk-provincies-gemeenten-voor-opvang-asielzoekers>

maakt er op haar website melding van dat mensen in de buurt van asielzoekerscentra zich niet altijd veilig voelen. Hetzelfde kan worden gezegd van medewerkers en van bewoners van het asielzoekerscentrum die geen overlast veroorzaken. De Rijksoverheid meldt dat er sprake is van: verstoring van de openbare orde zoals zwart tijden in de bus of intimiderend gedrag op straat, strafbare feiten zoals winkeldiefstal en tasjesroof en het overtreden van de COA-huisregels zoals geluidsoverlast of het uitschelden van medewerkers. De overheid neemt in dit kader specifiek maatregelen.¹⁷ Deze maatregelen lijken voor alsnog niet veel effect te hebben: winkeldiefstal door asielzoekers neemt in Ter Apel, waar het grootste asielzoekerscentrum van ons land is gevestigd, nog altijd toe, zo meldt NOS op 9 mei 2023.¹⁸

Dan wat betreft criminaliteit door asielzoekers. Uit een op 26 juni 2023 verschenen rapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) blijkt dat het aantal vreemdelingen dat bij incidenten betrokken is geweest ten opzichte van het jaar 2021 in 2022 is gestegen: het bedraagt nu 7%. Het rapport maakt er melding van dat er in 2022 8.730 gevallen van verbale suïcidedreiging, zelfdestructieve acties en fysieke, verbale en non-verbale agressie en geweld waren. In 2022 registreerde de politie bovendien 5.695 verdachten waarbij de verdachte op het moment van het plegen van het misdrijf op een COA- of CNO-locatie verbleef. Dat is een stijging van 38% ten opzichte van 2021. Het meest voorkomende soort misdrijf waar asielzoekers van verdacht worden, is een vermogensmisdrijf (77%). Van seksuele misdrijven wordt bovendien een stijging van 89% waargenomen. Het rapport vermeldt tevens dat het aantal nationaliteiten met de relatief hoogste aandelen verdachten Algerijnen (44%), Marokkanen (33%) en Tunesiërs (31%) zijn.¹⁹ Van alle asielzoekers in Nederland is tussen de twee en vier procent criminaliteitsverdachte. Ter vergelijking: van de Nederlandse bevolking zonder migratieachtergrond is dat één procent.

Kortom, ook hier is dus geen sprake van onjuiste informatie of een complottheorie. Het zijn cijfers die gewoon beschikbaar zijn en zich gemakkelijk laten narekenen. De vraag rijst hier wederom waarom *Pointer* dit heeft nagelaten. Het kan zijn dat het volgens het onderzoeksjournalistiek platform onwelgevallige informatie betreft. Of dat *Pointer* van

¹⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/aanpak-overlastgevende-asielzoekers>

¹⁸ <https://nos.nl/artikel/2474452-winkeldiefstal-door-asielzoekers-in-ter-apel-neemt-toe-ondanks-maatregelen>

¹⁹ Beleidsreactie bij het WODC-incidentenoverzicht 2022

mening is dat mensen niet naar hun afkomst of migratieachtergrond zouden moeten worden ingedeeld in statistieken. Dat kan en mag allemaal, maar vormt nog geen gegronde reden om ON! te beschuldigen van het verspreiden van nepnieuws of complottheorieën.

Wanneer we inzoomen op een aan migratie gelieerde complottheorie wordt vaak de ‘omvolking’ genoemd. Zo ook hier wederom door *Pointer*. Het onderzoeksjournalistiek platform duidt het als ‘een dubieuze theorie [die stelt dat] de autochtone Nederlandse bevolking (doelbewust) vervangen zou worden door een andere – islamitische bevolking’. Vervolgens wordt enkele achtergrondinformatie geboden. ‘Omvolking’ zou komen van het Duitse ‘Umvolkung’, een term die door de nazi’s werd gebruikt om niet-Duitse inwoners te ‘germaniseren’. Ook meldt *Pointer* dat de AIVD waarschuwt voor deze ‘extreemrechtse complottheorie’ die het blanke ras zuiver zou willen houden en de politieke elite de schuld geven van het uitsterven van het blanke ras.

Wanneer dit alles zo onder elkaar wordt gezet, wordt het beeld geschetst dat er nazistische complottheorieën worden verspreid bij en door ON!. Het idee wordt in de hand gewerkt dat gevaarlijke figuren bij ON! hun al even gevaarlijke opvattingen zouden mogen ventileren. Waarom wordt er anders immers gewezen op een rapport van de AIVD? Gesteld kan worden dat dit alles niet waar is. Het enige dat wordt beschreven tijdens de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* in relatie tot omvolking is een demografische trend waarbij het percentage Nederlanders zonder migratieachtergrond langzaam vermindert. Dit is geen complottheorie of nazisme, maar een louter feitelijke vaststelling die ook wordt onderschreven door cijfers van het CBS. Cijfers die bovendien tijdens de uitzending van 10 mei 2022 ook door bijzonder hoogleraar Registeranalyses van Levensloofdynamiek aan de Universiteit van Amsterdam Ruben van Gaalen, die tevens werkzaam is bij het CBS, worden geduid. Van Gaalen stelt dat, als de ontwikkelingen zo doorgaan, in 2050 of 2060 de meerderheid van de Nederlanders een niet-Nederlandse herkomst zal hebben, hetgeen betekent dat beide ouders buiten Nederland zijn geboren. Onderzoeker Jan van de Beek, die eerder door *Pointer* werd aangehaald, stelt dat de autochtone bevolking rond 2070 een minderheid zal zijn geworden in ons land. Krant *Trouw* tekende zeer recent nog op dat de bevolking zonder migratieachtergrond de nieuwe minderheid in de grote steden is.²⁰

²⁰ Zo werd recent ook nog vermeld in *Trouw*. Zie: <https://www.trouw.nl/binnenland/mensen-zonder-migratieachtergrond-zijn-de-nieuwe-minderheid-in-de-stad-en-integreren-niet~bf89d77d/>

Overigens hoef je geen deskundige te zijn om tot deze conclusie te komen, simpel rekenwerk levert dezelfde uitkomst op. Zoals vermeld, is de natuurlijke bevolkingsgroei in Nederland op dit moment negatief en groeit de bevolking louter door migratie. Het CBS stelt dat de bevolking de laatste jaren vooral groeide door buitenlandse migratie.²¹ Een terechte vraag wordt dan ook opgeworpen door presentator Achmed Aarad – nota bene zelf van Marokkaanse afkomst – in de uitzending van 10 mei 2022 (aangehaald in de tweede compilatie onder dit blokje, 0:25): “wanneer worden we een minderheid in eigen land?”.

Volgens *Pointer* klopt dit alles niet omdat, zo stelt het onderzoeksjournalistiek platform, het merendeel van de immigranten in Nederland geen asielzoeker is, maar afkomstig is uit Europa. Hier begint van alles door elkaar te lopen: niemand die in *Ongehoord Nieuws* aan het woord kwam, heeft gesteld dat omvolking het resultaat is van de binnenkomst van asielzoekers naar Nederland. Uiteraard levert de komst van asielzoekers een bijdrage aan de demografische trend die als omvolking kan worden geduid. Maar dat betekent niet dat enkel asielzoekers bijdragen aan de omvolking of de omvolking overwegend veroorzaken. Dit is een draai die *Pointer* geeft aan het begrip, niet een duiding die een van de studiegasten van *Ongehoord Nieuws* aan het begrip heeft gegeven. Deze stelling van *Pointer* leidt dan ook niet tot een ondergraving van de conclusie op basis van CBS-cijfers: het percentage van de bevolking zonder migratieachtergrond neemt af. Dit is – en niets anders – de omvolking zoals deze bij ON! is besproken.

De vraag rijst voorts waarom *Pointer* melding moet maken van AIVD-rapporten of het gebruik van bepaalde terminologie van de nazi's. Wie de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* bekijkt, ziet dat er enkel een demografische trend wordt geduid en niet dat er op wat voor manier dan ook aan de superioriteit van het blanke ras wordt gerefereerd. Niemand pleit eveneens voor, in de terminologie, ‘het zuiver houden van het blanke ras’. Door die suggestie wel te wekken, is er sprake van kwalijke *framing* van de kant van *Pointer*. *Framing* die extra in de hand wordt gewerkt door gebruik te maken van disclaimers als “Let op: heftig taalgebruik”.

Wat vindt *Pointer* nu precies zo heftig? Dat er wordt gesproken over trends in de samenleving die keurig worden opgesomd in allerhande rapporten die in opdracht van de

²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/50/prognose-meer-inwoners-door-migratie>

Rijksoverheid tot stand worden gebracht of terugkomen in statistiek van het CBS? Of vindt *Pointer* die cijfers zelf gewoon zo schokkend dat zij de bevolking hiertegen wil beschermen? Wat het antwoord op deze vragen ook is, *Pointer* onderschrijft in ieder geval de woorden van Arnold Karskens in zijn column in de uitzending van 22 september 2022 die in de tweede compilatie van dit blokje worden aangehaald. Namelijk dat een woord als omvolking tegen het zere been van linkse deugers is.

Hier blijft het niet bij. De *framing* gaat verder wanneer de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 10 mei 2022, waar Filip Dewinter te gast was om omvolking te duiden, in een patroon wordt geplaatst. Wat betreft die specifieke uitzending – en verdere uitleg van de term ‘omvolking’ – verwijst ON! graag naar hetgeen onder 1d aan de orde is gekomen. Zoals gezegd, was er tijdens deze uitzending geen sprake van aantoonbaar onjuiste informatie of van het delen van complottheorieën.

Geert Dales ‘kaapt’ de uitzending

Vervolgens gaat *Pointer* in op een optreden van oud-VVD politicus Geert Dales tijdens de uitzending van 19 mei 2022. Er wordt in een vierde compilatie onder dit blokje een fragment van Dales weergegeven waarin hij stelt dat Dewinter een verhaal ophing dat er een soort complot aan de gang is waarbij de elite onder valse voorwendselen bezig is om de samenleving om te volken. Het woord ‘omvolken’, zo vermeldt hij, doet hem denken aan de gruwelijke tijd van het nazisme. Volgens Dales ‘ging het daar allemaal over’ en kreeg Dewinter gewoon de kans om het te vertellen.

Belangrijk om te vermelden is dat dit de lezing is van Dales van de specifieke uitzending. Hij heeft de uitzending bekeken en hier allerlei gevolgtrekkingen aan verbonden. Gevolgtrekkingen die, ON! benadrukt het nog maar eens met verwijzing naar hetgeen onder 1c al uiteen is gezet wat betreft deze uitzending, niet berusten op de realiteit. Dewinter heeft enkel een demografische trend, die bovendien wordt ondersteund door CBS-cijfers, willen duiden. Dat Dales deze demografische trend verbindt aan het nazisme en complottheorieën is uiteraard mogelijk – hij kreeg tijdens de uitzending van 19 mei 2022 niet voor niets de gelegenheid zijn visie op het geheel naar voren te brengen – maar dit maakt het nog niet juist.

Pointer tekent ook op dat Dales ON! een soort ‘SchoolTV van de allerslechtste soort’ vindt. Dit is de mening van Dales. Wederom: hij mag dit vinden. Maar waarom kiest

Pointer enkel voor het naar voren brengen van het standpunt van Dales en niet voor het weergeven van de standpunten van vele anderen die ON! wel de moeite waard vinden? Er komt op deze manier een eenzijdig beeld tot stand. De vraag rijst waarom *Pointer* dit eenzijdige beeld in stand wil houden. Een echt onderzoeksjournalistiek platform zou toch op z'n minst moeten opmerken dat het feit dat Dales – tijdens een uitzending van *Ongehoord Nieuws* een week later nota bene – zijn zienswijze naar voren mag brengen leidt tot een vorm van afgewogen journalistiek? In de uitzending ontstond bovendien discussie met onder anderen studiegast Raisa Blommestijn die eveneens aanwezig was bij de uitzending van 10 mei 2022. De vraag rijst wat er nu allemaal zo ernstig is en waarom *Pointer* specifiek de ervaringen van Dales per se wil optekenen, maar het overige niet vermeldenswaardig vindt.

Waarschijnlijk omdat Dales' mening over ON! negatief is. Net als dat er expliciet melding wordt gemaakt van het commentaar van Van de Beek op de specifieke uitzending. Van de Beek die overigens zelf cijfers aandraagt die de demografische trend van omvolking ondersteunen. Kennelijk is hij zelf geen voorstander van het gebruik van deze terminologie. Dat kan en mag allemaal. Maar dat maakt de cijfers en op basis van deze cijfers geduide term nog niet onjuist. Ironisch genoeg bevestigt ook *Pointer* zelf dit bij het laatste blokje van dit onderwerp wanneer Van de Beek wederom wordt geciteerd: “in het huidige tempo vormen over ruwweg een halve eeuw personen met een 1e of 2e generatie migratieachtergrond een meerderheid in Nederland”. Van de Beek voegt toe dat dat hem wel iets lijkt om te bespreken, hetgeen volgens hem nu niet gebeurt. Ja, *Pointer* en ja, Van de Beek: dat gebeurt wél – het gebeurt bij ON!. Maar dat verliest zowel *Pointer* als Van de Beek uit het oog in alle ruis die er wordt veroorzaakt rondom het gebruik van de term omvolking.

Geconcludeerd kan in ieder geval worden dat er wat betreft het blokje “asieltsunami” geen onjuiste informatie, geen nepnieuws en geen complottheorieën zijn verspreid bij *Ongehoord Nieuws*. Het gaat voornamelijk om de duiding van statistische gegevens en CBS-cijfers, eventueel in relatie tot andere maatschappelijke problemen zoals armoede en criminaliteit – een duiding die, zo leert analyse, niet onjuist maar juist is. Het lijkt erop dat zowel *Pointer* als betrokkenen die aan het woord worden gelaten voornamelijk problemen hebben met de toon of gebruikte termen. Dat mogen zij hebben, maar dat maakt nog niet dat er gesproken kan worden van nepnieuws of complottheorieën.

3. We worden voorgelogen

Dit derde onderdeel bestaat uit, zo omschrijft *Pointer*, vijf voorbeelden van ‘misinformatie’ en ‘complottheorieën’. Hieronder worden deze voorbeelden een voor een geanalyseerd.

Check 1: “Bombshell nieuws” over corona

Het eerste thema is het coronabeleid. *Pointer* stelt dat dit onderwerp in 76 van de 80 uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* ter sprake kwam. Opgemerkt dient te worden dat deze telling niet geheel correct is: de term ‘corona’ kwam voor in 72 van de 80 door *Pointer* geanalyseerde uitzendingen, maar gesteld moet worden dat dit van alles kan betekenen. Het kan bijvoorbeeld gaan om de aankondiging van een artikel op de website of een door een studiegast geformuleerde bijzin. Met andere woorden, het bezigen van een enkel woord betekent nog niet dat een hele uitzending of een heel item over het coronabeleid ging.

Toch is het niet onterecht dat een onderwerp als corona aandacht krijgt bij *Ongehoord Nieuws*. De eerste uitzending van *Ongehoord Nieuws* was op 22 februari 2022. Op dat moment waren er nog verschillende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus van kracht, zoals de anderhalvemetermaatregel en het coronatoegangsbewijs. Daar komt bij dat Nederland net uit een harde lockdown kwam, die eind 2021 was ingesteld. In maart 2022 vervallen dan vervolgens de laatste maatregelen, maar dat betekent niet dat corona geen rol meer speelt in de maatschappij.²² Op 25 maart 2022 volgt bijvoorbeeld nog het advies van de Gezondheidsraad om alle mensen vanaf 60 jaar een herhaalprik aan te bieden.²³

Gesteld kan worden dat de coronapandemie en de genomen maatregelen ter bestrijding van het virus veel impact hebben gehad op de Nederlandse bevolking en economie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in een periode waarin nog enkele maatregelen van kracht waren en de hierop volgende periode van afschaling en afschaffing van de maatregelen (zie hierboven) veelvuldig over het coronabeleid werd gesproken in een opinieprogramma. Wellicht zou *Pointer* voor een andere prioritering hebben gekozen of vindt zij dat er te veel aandacht is gegaan naar het coronabeleid in de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws*. Dat kan en mag allemaal, maar is op zichzelf nog geen reden tot verdachtmaking van ON!.

²² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-tijdljn/maart-2022-laatste-maatregelen-vervallen>

²³ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-2ecb9dc6f8b06b2aa10a70c7233bd3b45e8b15de/pdf>

Datzelfde kan worden gezegd over de compilaties die *Pointer* deelt over dit onderwerp, die hieronder worden besproken.

Pointer begint met een fragment uit de uitzending van 18 oktober 2022 waarin rechtsfilosoof Eva Vlaardingerbroek te gast is. Het onderzoeksjournalistiek platform duidt de achtergrond van de betreffende fragment niet op deze pagina (dat volgt pas onder het vijfde blokje) maar kiest ervoor om een zinnetje te knippen waarin Vlaardingerbroek stelt dat de overheid de bevolking heeft voorgelogen. *Pointer* verduidelijkt dat Vlaardingerbroek beweert dat de overheid niet eerlijk is geweest over de effectiviteit van het coronavaccin.

Wie de hele aflevering bekijkt, ziet dat de achtergrond van de opmerking van Vlaardingerbroek een uitspraak is van Pfizer-directeur Janine Small in het Europees Parlement. Tijdens een *hearing* van het *Special Committee on the COVID-19 pandemic* in het Europees Parlement gaf Small, na een vraag van JA21 Europarlementariër Rob Roos, aan dat het coronavaccin vooraf niet getest was op het voorkomen van verspreiding van het coronavirus.²⁴ Met andere woorden, Small stelt hier feitelijk dat het, toen het coronavaccin op de markt kwam, onduidelijk was of transmissie van het coronavirus werd voorkomen door het nemen van het coronavaccin. Dit komt zowel in de itemvideo van deze uitzending als in de uitleg van Vlaardingerbroek in de studio naar voren. Zoals in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 18 oktober 2022 wordt aangegeven, roept dit vragen op wat betreft het door onze regering gevoerde coronabeleid.

Onze overheid heeft in de bestrijding van het coronavirus expliciet ingezet op vaccineren. Het was een van de kerndoelen van het coronabeleid met als hoofdreden dat het nemen van het coronavaccin niet alleen de persoon zelf zou beschermen, maar ook de mensen in zijn of haar omgeving (“vaccineren doe je niet voor jezelf, maar voor een ander”). Met andere woorden, vaccineren zou de transmissie van het coronavirus voorkomen. In de uitzending van 18 oktober 2022 wordt dit in de itemvideo bij dit onderwerp uitgebreid toegelicht. Vlaardingerbroek licht dit tijdens het gesprek in de studio eveneens toe.

²⁴ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/lessons-learned-and-recommendations-for-the-future-extracts-from-the-exchange-of-views-ep-special-committee-on-the-covid-19-pandemic_I231213

In de itemvideo en de uitleg van Vlaardingerbroek komt vervolgens naar voren dat het idee dat vaccineren de transmissie van het coronavirus zou voorkomen mede de reden was dat het coronatoegangsbewijs ofwel de QR-code werd ingevoerd: gevaccineerden zouden het virus niet of nauwelijks verspreiden en hoefden zich niet te laten testen op corona voor zij publieke gelegenheden als sportscholen, cafés of restaurants konden betreden. Ongevaccineerden moesten zich wel laten testen om dezelfde toegang te verkrijgen.²⁵ Indien zij niet wilden testen, werden zij *de facto* uitgesloten van deelname aan de maatschappij. Vlaardingerbroek duidt dit tijdens deze uitzending als ‘systemische discriminatie’ en ‘inbreuk op grondrechten’. Uitspraken waarin zij niet alleen staat, maar die veelvuldig zijn en worden ingenomen wanneer het gaat om het coronatoegangsbewijs.²⁶

Zoals gezegd, was de hele basis onder dit beleid dat het nemen van het coronavaccin transmissie van het virus (in ieder geval in grote mate) zou voorkomen.²⁷ Echter, hoe wist de overheid dit eigenlijk? Dat is de vraag die rijst naar aanleiding van de ondervraging van Small in het Europees Parlement. Het antwoord van Vlaardingerbroek: dat kon de overheid niet weten, want het vaccin was niet getest op het voorkomen van transmissie van het virus toen het op de markt kwam. Zij stelt daarom dat de overheid de bevolking heeft voorgelogen – en doet dit bovendien onderbouwd. In de uitzending wordt deze uitspraak vervolgens in een breder kader geplaatst en volgt een compilatie van enkele uitspraken van voormalig minister-president Mark Rutte en voormalig minister van volksgezondheid, welzijn en sport Hugo de Jonge waaruit duidelijk wordt dat enkele door hen gedane uitspraken elkaar op z’n minst tegenspreken. Een andere studio-gast, advocaat Niels Vanaken, bevestigt voorts het verhaal van Vlaardingerbroek en verduidelijkt dat er hier aanwijzingen zijn om de overheid te vervolgen voor het plegen van een onrechtmatige overheidsdaad (artikel 6:162 BW) omdat de overheid onjuiste uitlatingen heeft gedaan over de werking van een medicijn.

De vraag rijst wat nu exact het probleem is met de door *Pointer* aangehaalde uitspraak van Vlaardingerbroek. Het kan zijn dat het onderzoeksjournalistiek platform vindt dat zij te

²⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/14/nederland-verder-open-met-coronatoegangsbewijs>

²⁶ Zie bijvoorbeeld <https://www.telegraaf.nl/watuzegt/294367996/discriminatie-op-basis-medische-gegevens>

²⁷ Zie bijvoorbeeld <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/14/nederland-verder-open-met-coronatoegangsbewijs/>

ver gaat in haar bewoordingen. Of dat zij zelf geen problemen ziet in de bevindingen in het Europees Parlement. Dat kan en mag allemaal en in een democratische rechtsstaat mag gediscussieerd worden over de duiding van debatten zoals gevoerd in het Europees Parlement. Maar voornoemde kan niet met zich meebrengen dat zij de uitspraken van Vlaardingebroek betitelt als misinformatie of complottheorie. Blijkt dit dan uit de *fact check* die *Pointer* bij de uitspraken van Vlaardingebroek plaatst?

Het antwoord hierop is eenduidig: dat blijkt er niet uit. Ironisch genoeg blijkt juist ook uit de *fact check* namelijk dat De Jonge in februari 2021 tijdens een persconferentie zei dat het niet bekend was in hoeverre de vaccins de verspreiding van het virus konden afremmen (overigens zonder bronvermelding). Als dit niet bekend was, waarom werd er dan wel continu door de overheid verteld dat je je vaccineert voor een ander? Daar was – en is – geen overtuigend bewijs voor. *Pointer* verwijst ter onderbouwing dat vaccinatie de transmissie van het virus zou voorkomen naar een persbericht van Reuters van februari 2021. Februari 2021? Toen was het toch ook volgens De Jonge nog onduidelijk of vaccinatie transmissie zou voorkomen? Waarom gebruikt *Pointer* dan een studie uit diezelfde maand om het vermeende tegendeel aan te tonen? Het wordt er allemaal niet duidelijker op. Datzelfde kan worden gezegd met betrekking tot een andere studie die wordt aangehaald door *Pointer* (een studie van 27 januari 2022, dus ver na de uitspraken van onder anderen Rutte en De Jonge in de compilatie van *Ongehoord Nieuws* in de gewraakte uitzending van 18 oktober 2022). Uit dit onderzoek zou blijken dat transmissie wordt voorkomen, maar het gaat hier nadrukkelijk om een studie in de thuissituatie – een geheel andere situatie dan de situaties waarin het coronatoegangsbewijs is toegepast.

De studies die *Pointer* aanhaalt, worden ook nog eens tegengesproken door andere studies. Zo zijn er studies die aangeven dat het effect op vaccinatie bij de Omikronvariant een negatief effect is, drie maanden na vaccinatie. Dat wil zeggen dat gevaccineerden een hoger risico hebben om besmet te worden dan niet-gevaccineerden.²⁸ Dit werd bevestigd door een onderzoek van de TU Delft.²⁹ Kortom, er kan hooguit worden gezegd dat er nog

28

https://assets.ctfassets.net/eyxdrte1o06f/7yqilfEiNr03IfGelF2Jib/1e2c83df85bcb71c1c0c1d6501cedeb/19_Epidemiological_characterisation_of_the_first_785_SARS-CoV-2_Omicron_variant_cases_in_Denmark_December_2021__002_.pdf

²⁹ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-aa2988ce-324f-4c1c-ad39-459358e32bfe/pdf>

discussie bestaat over de vraag of vaccinatie transmissie voorkomt. Het is in ieder geval niet eenduidig dat vaccinatie transmissie voorkomt, zoals *Pointer* stelt.

De vraag naar de effectiviteit van het vaccin en de remming van de verspreiding van het virus na vaccinatie is overigens zowel tijdens als na de coronacrisis veelvuldig opgeworpen door diverse media en in de wetenschap. Een eenduidig antwoord hierop blijft, zoals gezegd, vooralsnog uit. En zal wellicht wel altijd uitblijven. Zoals immunoloog Marjolein van Egmont ook stelt in de aflevering van *Ongehoord Nieuws* van 18 oktober 2022 is het namelijk ontzettend moeilijk om te achterhalen of vaccinatie transmissie voorkomt. Om dat effectief te testen zou je iedereen die gevaccineerd is langdurig moeten volgen.

Het blijft dan ook een raadsel waarom de overheid het (nog altijd) *onzekere bewijs* dat vaccinatie transmissie voorkomt als *zekerheid* heeft gepresenteerd en op basis hiervan allerlei ingrijpende maatregelen heeft genomen, zoals de invoer van het coronatoegangsbewijs. Uit de *fact check* van *Pointer* zou blijken dat deze uitspraken allemaal pas in november 2021 zouden zijn gedaan, dus na het vermeende bewijs dat vaccinatie transmissie zou voorkomen. Dit is onjuist. In een Kamerbrief van 6 juli 2021 werd bijvoorbeeld al gesteld dat vaccinatie helpt om kwetsbaren in de samenleving te beschermen (het equivalent van: vaccineren doe je voor een ander).³⁰ Uit de onderbouwing van de invoer van het coronatoegangsbewijs op 25 september 2021 blijkt dit eveneens. Op de site van de Rijksoverheid wordt expliciet gesteld dat hiervoor wordt gekozen om ‘het risico van besmetting zo laag mogelijk te houden’.³¹ Dit is allemaal nog ver voor november 2021 (waar *Pointer* aan refereert). Maar feit blijft dat, of de uitspraken nu in november 2021, juli 2021 of september 2021 zijn gedaan, het bewijs voor de uitspraken op z’n minst onzeker te noemen is maar dat dit voortdurend als zekerheid werd gepresenteerd.

Dit is het terechte punt dat Vlaardingebroek tijdens de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 18 oktober 2022 heeft gemaakt. Het is geen misinformatie of complottheorie, maar een punt dat nog steeds, ook nu, aandacht verdient. In een democratische rechtsstaat wordt beleid immers achteraf geëvalueerd – zeker wanneer het gaat om beleid dat de levens van mensen ingrijpend bepaalt of kan bepalen, zoals het coronatoegangsbewijs of

³⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-25295-1356.html>

³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/14/nederland-verder-open-met-coronatoegangsbewijs>

het nemen van een vaccinatie. De zogenaamde *fact check* van *Pointer* doet aan dit alles niets af.

Wat betreft het coronabeleid blijft het overigens niet bij het fragment van Vlaardingerbroek. *Pointer* heeft tevens een compilatie gemaakt waarin wordt gesteld dat coronasceptici hun mening over het coronabeleid kritiekloos kunnen ventileren. Er wordt hier verder niet toegelicht waaruit blijkt dat het beleid kritiekloos zou kunnen worden bekritiseerd. Het klopt ook niet: wie de aflevering van 18 oktober 2022 bekijkt, ziet dat Vlaardingerbroek en Vanaken flink bevraagd worden door de presentatrices op hun uitspraken.

Aangezien *Pointer* in dit verband ook refereert aan uitzendingen over ‘bijwerkingen’ en ‘oversterfte’ is het interessant om de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 31 januari 2023 te analyseren. In deze uitzending staat de oversterfte centraal en zijn immunoloog Theo Schetters, statisticus Herman Steigstra en FVD-Tweede Kamerlid Pepijn van Houwelingen te gast. Mogen zij als ‘coronasceptici’ hier ‘kritiekloos hun mening over het coronabeleid ventileren’? Het antwoord op die vraag is eenduidig: dat mogen zij niet.

Ten eerste begint de uitzending met een disclaimer van presentatrice Raisa Blommestijn die aangeeft dat er over de oversterfte nog veel onduidelijk is. Ze vermeldt dat er wel, voorzichtig, wat verklaringen en speculaties binnendruppelen. Zo ook van een aantal deskundigen dat in de studio is aangeschoven voor het voeren van het gesprek hierover. Belangrijk te benadrukken is dat Steigstra en Schetters niet ‘zo maar’ zijn geselecteerd om in de studio hun gedachten weer te geven: hun expertise is specifiek gelegen op het gebied van de werking van vaccins (Schetters) en het analyseren van data (Steigstra). Van Houwelingen is aanwezig om politieke duiding te geven aan het onderwerp.

In de uitzending wordt door Schetters al snel het onderscheid gemaakt tussen causaliteit en correlatie, hetgeen hij ook uitlegt. Schetters wijst een aantal *mogelijke* oorzaken van de oversterfte aan waarvan het vaccineren tegen covid-19 volgens hem een *mogelijke* oorzaak is. Maar, zo benadrukt hij veelvuldig, er is nog veel onderzoek nodig om dit te bevestigen. Wellicht is de *mogelijke* oorzaak tussen oversterfte en vaccinatie voor *Pointer* ongemakkelijk. Maar dat betekent niet dat Schetters, vanuit zijn eigen deskundigheid en expertise, geen uitleg mag geven van wat hij denkt dat de oorzaken van

oversterfte kunnen zijn. Hij doet dit overigens genuanceerd en houdt een duidelijke slag om zijn arm.

Nadat Schetters aan het woord is geweest, is het de beurt aan Steigstra. Steigstra vertelt dat hij *zelf* een model heeft ontwikkeld om de oversterfte te voorspellen. Uit dat model blijkt een relatie tussen oversterfte en vaccineren tegen covid-19. Gesteld kan worden dat een model altijd een voorspelling van de werkelijkheid is. Eenieder die enige statistische achtergrondkennis heeft, weet dat het niet gaat om een één-op-één weergave van de werkelijkheid, maar een mogelijk verloop. Modellen worden veelvuldig gebruikt in de statistiek en zijn ook veelvuldig gebruikt tijdens de coronacrisis om bijvoorbeeld het verwachte effect van maatregelen te voorspellen. Achteraf gezien zaten de modellen er vaak naast. Dat is, nogmaals, inherent aan het hanteren van een model: een model is een voorspelling, die achteraf kan kloppen of niet. Gesteld kan worden dat het voor niemand in de uitzending en op de redactie van ON! met absolute zekerheid mogelijk is om de nauwkeurigheid van zijn specifieke model te beoordelen, maar er werd in ieder flink doorgevraagd door beide presentatrices – een conclusie die ook *Pointer* zou moeten trekken wanneer zij de uitzending bekijkt.

Wie de rest van de uitzending bekijkt, ziet dat er ook veelvuldig artsen aan het woord komen die een tegengesteld standpunt huldigen als Schetters en Steigstra. De standpunten van deze artsen worden hen voorgehouden door de presentatrices in de uitzending. Zowel Schetters als Steigstra reageert hierop. Tevens wordt aan beiden de vraag voorgelegd of zij geen paniekvoetbal in de hand werken of dat zij wellicht complottheorieën verspreiden. Beiden weerleggen dit, op basis van hun expertise. De conclusie van de uitzending luidt, volgens Schetters en Steigstra – maar ook Van Houwelingen – dat er meer onderzoek nodig is: er kan een correlatie bestaan tussen vaccineren en oversterfte, maar er is nog niet genoeg ruwe data om deze correlatie ook definitief en eenduidig vast te stellen. Tot die tijd blijft het speculeren en werken met modellen (die er, inderdaad, ook naast kunnen zitten). Maar dit geldt net zo goed voor de deskundigen die beweren dat er geen correlatie bestaat tussen vaccineren en oversterfte: ook zij konden, met de kennis die er ten tijde van 31 januari 2023 bestond, geen uitspraken doen op dit terrein die absoluut waar zijn. De data ontbreekt simpelweg, onderzoek is nog niet ver genoeg gevorderd.

De vraag rijst waarom *Pointer* op basis van een aflevering als die van 31 januari 2023 tot de conclusie kan komen dat coronasceptici kritiekloos hun kritiek op het coronabeleid kunnen ventileren. De ‘coronasceptici’ zijn veelal wetenschappers met een uitstekende staat van dienst in hun vakgebied. Het is niet alleen denigrerend, maar ook incorrect om hen op deze wijze weg te zetten. Kritiekloos kunnen zij hun mening al helemaal niet ventileren. ON! kiest zelfs voor het formuleren van een disclaimer aan het begin van deze uitzending. Daarnaast worden de experts flink bevroegd. Tot slot dient opgemerkt te worden dat de kritiek op het coronabeleid *onderbouwd* wordt geformuleerd. Voor onderbouwde kritiek dient in een democratische rechtsstaat juist ruimte te zijn. Zeker wanneer het gaat om beleid dat de levens van mensen ingrijpend verandert en beïnvloedt, zoals het coronabeleid.

Geconcludeerd kan dan ook worden dat de stellingnamen van *Pointer* wat betreft dit onderwerp geen stand kunnen houden. Het lijkt er eerder op dat *Pointer* de meningen die tijdens *Ongehoord Nieuws* aan het woord komen onwelgevallig vindt of dat zij zelf een andere uitleg zou geven aan de gebeurtenissen of het gevoerde coronabeleid. Dat kan en mag allemaal, maar het betekent niet dat er misinformatie of een complottheorie is verspreid.

Check 2: De ‘bodemloze put’ van de EU

Het tweede deel van dit onderwerp gaat over instituten als de Europese Unie, die volgens *Pointer* vaak worden aangewezen als de veroorzaker van problemen zoals de coronacrisis en de migratiecrisis. Een onderwerp dat volgens het onderzoeksjournalistiek platform in 61 van de 80 uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* naar voren komt. *Pointer* trapt af met de stelling dat bij ON! de opvattingen aan bod komen dat (1) de EU een monsterproject zou zijn dat te duur is, (2) actief migranten binnenhaalt en (3) steeds meer bevoegdheden van de lidstaten afpakt. Deze opvattingen worden in het kader van misinformatie en complottheorieën genoemd, maar klopt dit ook?

Wat betreft (1) kan in het kort worden gezegd dat de Algemene Rekenkamer vaststelt dat Nederland over 2022 in totaal ongeveer 10 miljard euro heeft afgedragen aan de EU. Het exacte bedrag is lastig vast te stellen, maar Nederland is sinds midden jaren negentig

een ‘nettobetalder’: zij betaalt meer aan de EU dan zij ontvangt.³² Uiteraard kan er discussie gevoerd worden over de vraag of 10 miljard euro aan afdrachten veel is. Eveneens kan er discussie gevoerd worden over de vraag of het *te* veel is. In een democratische rechtsstaat als de Nederlandse dient er ruimte te zijn voor zowel een positief als een negatief standpunt wat betreft de EU en Europese integratie, zeker wanneer het gaat om de uitgave van belastinggeld. Het is in ieder geval een feit dat er veel geld wordt betaald aan de EU. Kortom, het gaat hier niet om misinformatie of complottheorieën.

Wat betreft (2) het actief binnenhalen van migranten geldt tevens dat dit niet onjuist is. Op 26 april 2022 meldde *De Volkskrant* bijvoorbeeld dat de Europese Commissie vanaf eind 2022 de deur open wil zetten voor arbeidsmigranten uit Egypte, Marokko en Tunesië. Dit zou nodig zijn om het tekort op de arbeidsmarkt te verminderen en illegale migratie tegen te gaan.³³ Dergelijke plannen staan niet op zichzelf. In dit verband kan bijvoorbeeld worden gewezen op uitspraken van oud-Eurocommissaris Peter Sutherland, zoals deze onder 1c al aan de orde kwamen. Sutherland is van mening dat de Europese Unie de nationale homogeniteit moet ondermijnen om economische voorspoed tot stand te brengen. Indien de Europese Unie migratie niet zou stimuleren, zou dit het einde betekenen van de Europese welvaart en potentieel het voortbestaan van Europa bedreigen. Migratiekritiek en een strenger migratiebeleid zijn daarom gevaarlijk volgens hem. Kortom: hij stuurt aan op bewust stimuleren van (massa)migratie.³⁴ Dergelijke conclusies vinden ook steun in een rapport van de Verenigde Naties, getiteld ‘Replacement Migration: Is it A Solution to Declining and Ageing Populations?’ (2000).³⁵ Kortom, het gaat wederom niet om misinformatie of complottheorieën.

Dan wat betreft (3) de stelling dat de EU steeds meer bevoegdheden van de lidstaten afpakt. De vraag rijst waarom dit in het kader van misinformatie en complottheorieën wordt geplaatst. Het was nota bene de vroegere vicevoorzitter van de Europese Commissie

³² <https://www.rekenkamer.nl/publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-betaalt-nederland-aan-de-eu-en-het-zit-het-met-de-netto-betalingspositie-van-nederland>

³³ <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/brussel-stapt-in-politiek-mijnenveld-meer-legale-migratie-vanwege-personeelstekorten~beeeb858/#:~:text=De%20Europese%20Commissie%20wil%20vanaf,illegale%20migratie%20tegen%20te%20gaan>

³⁴ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-18519395>

³⁵ Te raadplegen https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/unpd-egm_200010_un_2001_replacementmigration.pdf

zelf, Viviae Reding, die stelt dat tussen de 75 en 80% van de wetten van lidstaten inmiddels op Europees niveau tot stand komen.³⁶ Uiteraard kan discussie worden gevoerd over de term ‘afpakken’. Wellicht heeft *Pointer* problemen met deze formulering. Misschien is het onderzoeksjournalistiek platform wel van mening dat de steeds verder toenemende Europese integratie positief is voor Nederland. Dat kan en mag allemaal. Maar het betekent niet dat de stelling dat er steeds meer bevoegdheden naar Brussel gaan onjuist is. Er is al helemaal geen sprake van misinformatie of een complottheorie.

Vervolgens haalt *Pointer* in dit verband een voorbeeld aan uit de uitzending van 11 oktober 2022. In deze uitzending is Arnold Karskens als studiogast aanwezig. Hij is voorzitter van Stichting Onderzoek Oorlogsmisdaden en is in die hoedanigheid te gast. Een ander onderwerp dat wordt besproken tijdens deze specifieke uitzending is de groeiende macht van de Europese Unie. Karskens woont zelf in Brussel en loopt als verslaggever al jaren in diverse Europese instellingen mee.

Eerst wordt in deze uitzending de achtergrond en relevantie van Karskens geduid. Hij krijgt voorts de vraag of hij denkt dat de Europese Unie het belangrijk vindt wat de burgers willen. Het wordt door de vraagstelling al duidelijk dat het hier gaat om de mening van Karskens; er wordt immers aan hem gevraagd of hij *denkt* dat de Europese Unie het belangrijk vindt wat de burgers willen. Tevens wordt dit duidelijk uit het antwoord van Karskens. Hij beschrijft dat hij al lang in Brussel woont en spreekt dus vanuit zijn eigen *ervaringen*. Zijn ervaringen worden ondersteund met concrete feiten, want Karskens stelt dat Nederland een netto-betaler aan de Europese Unie is,³⁷ hetgeen juist is (zie hierboven). Ook *Pointer* zelf moet overigens de juistheid van deze opmerking onderschrijven in haar zogenaamde *fact check*. Echter is dit volgens het onderzoeksjournalistiek platform niet het hele verhaal: zonder de interne afspraken van EU-landen onderling zou Nederland bijvoorbeeld minder geld verdienen aan handel (zo’n 30 miljard).

De vraag rijst waarom dit iets zou afdoen aan de opmerkingen van Karskens. Er zijn namelijk diverse berekeningen mogelijk wat betreft de kosten van een eventuele Nexit. Wellicht zijn de nettokosten in de beginjaren hoger en ontwikkelt Nederland zich hierna tot

³⁶ Zie in dit verband bijvoorbeeld <https://www.youtube.com/watch?v=EQZY05KA-bE> vanaf 2:20.

³⁷ Nederland is sinds 1991 nettobetaler. Zie in dit verband: ‘Wat betaalt Nederland aan de EU en wat levert het op?’, *Europa NU*, te raadplegen via: https://www.europa-nu.nl/id/vh9w9l2qtnwn/wat_betaalt_nederland_aan_de_eu_en_wat

een veel bloeiender economie. Wellicht levert het inderdaad een verlies in geld op, maar weegt de winst die wordt verkregen door de herwonnen soevereiniteit hiertegen op. Dit zijn discussies die in de media, politiek en wetenschap veelvuldig rondom dit onderwerp worden gevoerd en in een democratie ook gevoerd moeten kunnen worden. De vraag rijst daarom niet alleen waarom *Pointer* van mening is dat er een eenduidig antwoord op deze vragen bestaat, maar vooral waarom zij de standpunten van Karskens in het hokje misinformatie of complottheorie wil plaatsen. Dat laatste is in ieder geval onjuist.

Dan wat betreft de uitspraak van Karskens ‘dat onze pensioenen allemaal richting Brussel gaan’. Is deze uitspraak, zoals *Pointer* stelt, “een mythe”? Nee, sterker nog, het tegendeel lijkt eerder het geval. Zo stelt Corien Wortmann-Kool, topvrouw van het Nederlandse Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP), een van de grootste pensioenfonds ter wereld, bijvoorbeeld in februari 2020: “Ik weet dat buitenlandse partijen de Nederlandse pensioenfonds als een strooppot zien waarvan ze grote delen willen inpikken”.³⁸ Feitelijk komt dit overeen met de mening die Karskens naar voren brengt. Het gegeven dat een topvrouw van het ABP – iemand die spreekt vanuit jarenlange expertise en ervaring – het kennelijk met Karskens eens is, geeft wel aan dat zijn uitspraak in ieder geval geen misinformatie, complottheorie of mythe is. Het is hooguit een maatschappelijk twistpunt, waarop vanzelfsprekend verschillende visies mogelijk zijn, zoals dat hoort in een democratische samenleving. De vraag rijst dan ook wederom waarom *Pointer* ervoor kiest de uitspraken van Karskens als misinformatie of complottheorie te kwalificeren.

Check 3: ‘minder doden door klimaatverandering’

Pointer meldt dat *Ongehoord Nieuws* veel aandacht besteedt aan klimaatverandering. In 64 van de 80 afleveringen die het onderzoeksjournalistiek platform heeft geanalyseerd komt het onderwerp voorbij. In tegenstelling tot de andere onderwerpen vindt *Pointer* het niet verwonderlijk dat dit thema veelvuldig aandacht krijgt bij ON!, want ‘het is een ingrijpend probleem waartegen ingrijpende maatregelen worden genomen die iedereen raken’.

³⁸ Peter van Maldegem, ‘Buitenlanders zien Nederlandse pensioenfonds als een strooppot’, *De Tijd* 18 februari 2020, te raadplegen via <https://www.tijd.be/markten-live/fondsen/sectornieuws/buitenlanders-zien-nederlandse-pensioenfonds-als-een-strooppot/10209063.html>

Voornoemde geeft de vooringenomenheid van *Pointer* wat betreft dit onderwerp aan. Volgens haar is dit een ‘ingrijpend probleem’ en staat het kennelijk vast dat klimaatverandering door de mens wordt veroorzaakt en dat daarom de genomen ingrijpende maatregelen gerechtvaardigd zijn. Echter is dit precies het gevaar van de term ‘nepnieuws’ of ‘misinformatie’ die in de inleiding van deze brief door ON! werd beschreven: wanneer iets, ten onrechte, als waarheid wordt aangenomen wordt het bestempelen van opvattingen die tegen deze vermeende waarheid ingaan als ‘nepnieuws’, ‘misinformatie’ of ‘complottheorie’ wel erg gemakkelijk. Deze labels kunnen hiermee worden gebruikt om onwelgevallige opvattingen of meningen die afwijken van de door jou vastgestelde waarheid te censureren, te verbieden of verdacht te maken. Dat is precies wat hier gebeurt: *Pointer* schrijft op de speciaal door haar ingerichte webpagina dat ON! consequent vraagtekens plaatst bij de noodzaak van maatregelen ter bestrijding van klimaatverandering en dat misinformatie regelmatig onweersproken blijft.

Zoals gezegd, ligt wat betreft deze vooringenomen houding van het onderzoeksjournalistiek platform een belangrijk gevaar op de loer. Vermeld dient daarom ook te worden dat er in de wetenschap, politiek en maatschappij nog volop wordt gediscussieerd over de vraag of klimaatverandering bestaat, of en in hoeverre dit door de mens wordt veroorzaakt en welke maatregelen eventueel noodzakelijk zouden zijn. *Pointer* presenteert het hier als vaststaande feiten dat klimaatverandering bestaat, dat dit door de mens wordt veroorzaakt en dat dit maatregelen rechtvaardigt. Er zijn diverse wetenschappers in binnen- en buitenland die een andere opvatting huldigen.³⁹ In een democratie is het belangrijk dat ook deze afwijkende opvattingen, het minderheidsstandpunt, aandacht krijgt. ON! geeft deze wetenschappers om die reden een podium.

Pointer stelt wat betreft dit onderwerp dat er in de uitzending van 25 oktober 2022 misinformatie wordt verspreid. Het onderzoeksjournalistiek platform deelt een fragment waarin de scheikundige Marcel Crok aan het woord komt. Crok is verbonden aan Clintel, de organisatie waar *Pointer* als gezegd al eerder desinformatie over verspreidde. Hij stelt dat er sinds 1920 een afname van sterfte is door extreem weer van meer dan 95% en onderbouwt deze claim met onder andere een grafiek van politicoloog Bjørn Lomborg.

³⁹ Zie voor dit onderwerp verder <https://clintel.nl/#> onder ‘publicaties’.

Pointer noemt hem ‘omstreden’, hetgeen vanuit haar overtuiging wat betreft klimaatverandering zoals hierboven uiteengezet, niet verwonderlijk is. Toch is het hier wel van belang te vermelden dat wat voor *Pointer* omstreden is, niet voor iedereen hoeft te gelden. Het woord ‘omstreden’ suggereert, tussen de regels door, bij voorbaat dat deze grafiek onjuist zou zijn hetgeen verder niet door *Pointer* wordt onderbouwd.

Voorts deelt *Pointer* een ander fragment uit dezelfde uitzending waarbij hij aangeeft dat het hierboven genoemde grafiekje niet terugkomt in officiële documenten van organisaties die zich met klimaatverandering bezighouden zoals het VN-klimaatpanel IPCC. *Pointer* moet hier toegeven dat dit klopt: het grafiekje is inderdaad niet terug te vinden in de stukken van het IPCC. De vraag rijst dat ook wat exact het probleem is met de uitspraken van Crok. De onderzoeken die *Pointer* aanhaalt kunnen zijn uitspraken in ieder geval niet weerleggen. Het eerste stuk van het IPCC, gepubliceerd op 1 september 2021, stelt weliswaar dat het aantal klimaatdoden afneemt, maar de toon van het artikel is duidelijk: het wil voornamelijk de enorme schade laten zien die ‘natural hazards’ als gevolg van klimaatverandering aanrichten. Er ligt bijvoorbeeld veel nadruk op de (extra) kosten die deze met zich meebrengen.⁴⁰ Het tweede onderzoek is niet veel anders, de leader bij dit artikel luidt: “Climate change leads to more extreme weather, but early warnings save lives”.⁴¹

Het heeft er alle schijn van dat *Pointer* niet zozeer problemen heeft met deze uitspraak van Crok. Die is namelijk gewoon juist: het aantal klimaatdoden neemt af. Ook wat betreft de reden dat deze doden afnemen, door betere alarmsystemen en betere huizen, heeft Crok het bij het juiste eind, zo vermeldt ook *Pointer*. Het onderzoeksjournalistiek platform lijkt meer problemen te hebben met de implicaties van Croks boodschap: het valt allemaal wel mee met klimaatverandering. Dat kan en mag *Pointer* een onwelgevallige boodschap vinden, maar het maakt Croks uitspraken niet onjuist. En het maakt zeker niet dat hij misinformatie verspreidt.

Tot slot deelt *Pointer* nog een ander fragment uit de uitzending van 25 oktober 2022 waar Crok stelt dat er niet per se minder extreem weer is. Hij voegt toe dat het ook niet meer is geworden, maar een beetje constant is gebleven. De uitleg van *Pointer* bij dit

⁴⁰ <https://news.un.org/en/story/2021/09/1098662>

⁴¹ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/weather-related-disasters-increase-over-past-50-years-causing-more-damage-fewer>

fragment is dat Crok stelt dat het aantal klimaatrampen de afgelopen jaren niet is toegenomen. Maar, wie het fragment beluisterd, hoort dat dat helemaal niet is wat hij zegt: hij heeft het niet over klimaatrampen, maar over extreem weer. Hiermee wordt wederom het beeld in de hand gewerkt dat *Pointer* helemaal niet bezig is met het controleren van Croks uitspraken, maar meer met het verdacht maken van zijn standpunt omtrent klimaatverandering.

Dat blijkt eveneens uit de *fact check* die *Pointer* bij dit onderwerp voegt. Crok wijst op technologie als oorzaak van het aantal afgenomen doden, maar zo voegt *Pointer* toe: dat is niet eindeloos zaligmakend. Daarnaast benadrukt het onderzoeksjournalistiek platform dat niet alleen moet worden gekeken naar rampen waarbij je ter plekke kan opkomen, maar ook naar de dodelijke effecten van klimaatverandering door bijvoorbeeld ziekten. Het lage aantal doden nu biedt aldus geen garantie voor de toekomst. Wie dit leest, kan niet anders dan tot de conclusie komen dat *Pointer* hier niet aan heeft getoond dat Crok misinformatie heeft verspreid – dat blijkt uit geen enkel bijgevoegde bron – maar vooral zijn boodschap wenst te ontcrachten en het publiek wil waarschuwen voor ernstige gevolgen van vermeende klimaatverandering. Dat kan en mag allemaal, in de Nederlandse democratie en in de nationale en internationale wetenschappelijke literatuur wordt immers ook volop gediscussieerd over klimaatverandering, maar het maakt niet dat Crok misinformatie verspreidt. Het feit dat die suggestie op deze manier wordt gewekt en zowel ON! als Crok op deze manier verdacht worden gemaakt, is kwalijk.

Tot slot dient nog te worden opgemerkt dat wie de hele uitzending van 25 oktober 2022 bekijkt, tot de conclusie komt dat het Crok ook juist te doen was om de alarmistische toon van artikelen van bijvoorbeeld het IPCC waar wordt ingespeeld op het gevoel van mensen dat klimaatverandering veel extra doden met zich meebrengt (zoals ook te lezen valt in de artikelen die *Pointer* aanhaalt op de door haar ingerichte webpagina). Dat leidt tot protesten, zoals het vernielen van kunstwerken, waarbij steevast wordt geroepen dat ‘people are dying’ (‘mensen gaan dood’). Het leidt er ook toe dat in Nederland de week van 31 oktober t/m 6 november 2022 was uitgeroepen tot nationale klimaatweek. Dit alles komt ook in de itemvideo bij dit onderwerp aan de orde. Crok vindt die hysterie overdreven en geeft, onderbouwd, aan waarom.

Wie de uitzending verder bekijkt, komt eveneens tot de conclusie dat de uitspraken van Crok ook niet onweersproken blijven en dat hij zijn beweringen niet ‘kritiekloos’ kan

uiten. In de itemvideo komen bijvoorbeeld mensen aan het woord die vinden dat klimaatverandering wel een groot probleem is. Ook Crok zelf is genuanceerd en stelt zelfs nog dat CO₂ wel degelijk kan bijdragen aan de opwarming van de aarde. Tot slot wordt in de studio door beide presentatrices flink doorgevraagd op de door Crok gedane beweringen. Al met al moet geconcludeerd worden dat de stelling van *Pointer* dat er geen sprake is van onweersproken misinformatie door Crok in de uitzending van 25 oktober 2022 onjuist is.

Check 4: ‘Nederland komt niet onder water te liggen’

In dezelfde uitzending van 25 oktober 2022 is ook FVD-Tweede Kamerlid Freek Jansen te gast. *Pointer* deelt een fragment waarin Jansen aangeeft dat de zeespiegelstijging in Nederland, met 1,8 millimeter per jaar, al jaren constant is. Hij voegt toe dat, in een stuk dat niet door het onderzoeksjournalistiek platform wordt gedeeld, Nederland niet onder water komt te liggen. Terwijl dat laatste juist het doemscenario is dat wordt geschetst. Jansen benoemt dat het doemscenario vooral bestaat in modellen, die zijn ontwikkeld door klimaatpanels, maar dat deze modellen voorspellingen zijn van de werkelijkheid en niet per se gebaseerd zijn op de werkelijkheid. De werkelijkheid laat zich namelijk maar moeilijk voorspellen.

De onderzoeken die *Pointer* aanhaalt om het standpunt van Jansen te ontcrachten, zijn dubieus. Ten eerste gaat het om een onderzoeksresultaten die pas in maart 2023 naar buiten zijn gekomen – ver na de uitzending van 25 oktober 2022. Het zijn dus gegevens waar Jansen op dat moment nog helemaal niet over kon beschikken.⁴² Het zijn al helemaal geen gegevens die de presentatrices van *Ongehoord Nieuws* tijdens de uitzending tegen Jansen in hadden kunnen brengen. Het onderzoek spreekt bovendien van een ‘trend’, het gaat aldus om een model van de werkelijkheid; een verwachting. Een verwachting die bovendien gebruikt wordt om de toekomst te voorspellen.

Jansen heeft gelijk met voorspellingen op basis van modellen die een doemscenario schetsen. Een artikel van de NOS van 6 november 2022 bericht bijvoorbeeld wat de gevolgen zijn voor Nederland als de zee twee of vijf meter stijgt.⁴³ Wanneer het echter gaat

⁴² <https://www.deltares.nl/nieuws/stijging-zeespiegel-langs-nederlandse-kust-is-toegenomen>

⁴³ <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13917/artikel/2451244-dit-zijn-de-gevolgen-voor-nederland-als-de-zee-2-of-5-meter-stijgt>

om zulke kleine stijgingen zoals Jansen die benoemt, zijn dergelijke scenario's erg ver weg. Bovendien is het onzeker dat zoiets ook daadwerkelijk gaat gebeuren, zo bevestigt overigens ook het genoemde artikel van NOS. Toch draagt het wel bij aan een gevoel van urgentie wat betreft klimaatopwarming en aan de acties van bijvoorbeeld het vernielen van schilderijen zoals in de gewraakte uitzending van *Ongehoord Nieuws* naar voren kwam.

Hier geldt wederom dat het erop lijkt dat de problemen die *Pointer* heeft niet per se gelegen zijn in het feit dat Jansen een andere schatting naar voren brengt van de zeespiegelstijging dan normaal gesproken in de media wordt gedeeld, maar voornamelijk met zijn onderliggende boodschap: het valt wel mee met de klimaatopwarming. Nogmaals, *Pointer* mag vinden dat klimaatopwarming een groot probleem is en veel (dure) maatregelen daarom gerechtvaardigd zijn, maar dat betekent niet dat hetgeen bij ON! naar voren komt ook onjuist is. Sterker nog, in een democratische samenleving als de onze is het van het grootste belang dat er gediscussieerd kan worden over dergelijke thema's zonder dat het minderheidsstandpunt continu verdacht wordt gemaakt. Zeker omdat het gaat om een enorme kostenpost: gemiddeld wordt al jaren zo'n 3 miljard euro aan belastinggeld aan klimaatbeleid uitgegeven door de Nederlandse overheid.⁴⁴

Check 5: 'Een communistische Great Reset'

Pointer opent deze vijfde check met de tekst dat 'net als misinformatie ook complottheorieën' goed gedijen. Wantrouwen in de overheid en andere instituten zou bij ON! de boventoon voeren. Ten eerste moet hierbij worden opgemerkt dat tot nu toe nog geen enkel voorbeeld van vermeende misinformatie stand heeft kunnen houden. Zoals aangetoond, lijkt het vooral te gaan om (politieke) stellingnamen van *Pointer* zelf die als waarheid worden gepresenteerd om voorts afwijkende standpunten hieromtrent verdacht te maken. In de inleiding werd al beschreven dat dit een belangrijk gevaar is van een term als misinformatie.

Dan wat betreft complottheorieën. *Pointer* wijst hier weer op de omvolkingstheorie. Zoals hierboven al uitgebreid besproken, is er bij *Ongehoord Nieuws* niet gesproken over de omvolkingstheorie maar over omvolking als demografisch verschijnsel. Een demografisch verschijnsel dat tevens wordt onderbouwd door allerlei cijfers van

⁴⁴ Zie Klimaatnota 2022, Rijksoverheid.

bijvoorbeeld het CBS. Daarbij is besproken dat er wel degelijk aanwijzingen bestaan dat onder andere de EU migratie wil stimuleren. Het gaat hier aldus niet om een complottheorie, maar om de werkelijkheid.

Pointer wijst voorts op wantrouwen in de overheid en andere instituten. Hierbij is belangrijk op te merken dat ON! sprekers aan het woord laat die gefundeerd hun ongenoegen uiten wat betreft het beleid van de Nederlandse overheid (zoals wat betreft corona, migratie en klimaat) of wat betreft andere instituten (zoals de Europese Unie). Wanneer een onderzoeksjournalistiek platform zelf vooringenomen is – en klimaatbeleid bijvoorbeeld een goed idee vindt – is het niet gek dat dergelijke stellingnamen verdacht worden gemaakt. Het maakt ze echter niet onjuist of onwenselijk. Sterker nog, in een democratische staatsvorm dient gefundeerde kritiek op de overheid en andere instituten geuit te kunnen worden. Het is de essentie van wat onze staatsvorm onderscheidt van andersoortige regimes. De media, ook wel geduid als vijfde controlerende macht in een rechtsstaat, zijn er om de macht te controleren – of deze nu in Nederland of op internationaal niveau is gelegen. De vraag rijst dan ook waarom *Pointer* hier precies problemen mee heeft. Het getuigt in ieder geval niet van een erg democratische of rechtsstatelijke instelling van het onderzoeksjournalistiek platform.

Dan wat betreft een specifieke ‘complottheorie’ die *Pointer* noemt, namelijk de Great Reset. Is dit een complottheorie? Wie kijkt naar de oorsprong van deze theorie komt al snel tot de conclusie dat dit niet het geval is. In 2020 verscheen een boek van oprichter van het World Economic Forum (hierna: WEF) Klaus Schwab met dezelfde titel. In het boek doet Schwab uitgebreid uit de doeken waarom er na de coronapandemie een nieuwe vorm van samenleven tot stand moet komen en hoe deze er volgens hem uit moet zien. Het voorstel kent vijf onderdelen, die een voor een in het boek worden besproken: economische, maatschappelijke, geopolitieke, ecologische en technologische veranderingen. Hierbij moeten vooral duurzaamheid en klimaatbeleid een belangrijke rol spelen. Ook moet besluitvorming in toenemende mate plaatsvinden op mondiaal niveau.⁴⁵ Op de website van het WEF staan de plannen verder uitgewerkt.⁴⁶

⁴⁵ K. Schwab, *Covid-19: The Great Reset*, Zürich: Agentur Schweiz.

⁴⁶ <https://www.weforum.org/focus/the-great-reset>

Interessant is dat *Pointer* dit alles wil neerzetten als een complottheorie. Dat heeft er waarschijnlijk mee te maken dat zij de Great Reset verkeerd duidt: zij beschrijft het als ‘een controversieel plan’ waarbij bijvoorbeeld gezegd wordt dat ‘de coronapandemie opzettelijk zou zijn veroorzaakt, zodat wereldleiders het kapitalisme kunnen vervangen door een marxistisch model’. Als het op die manier wordt beschreven, met het element van een opzettelijke veroorzaking van de coronapandemie, dan klinkt het inderdaad als een samenzwering. Dat is echter niet wat naar voren komt in het boek van Schwab. Hij beschrijft dat de coronapandemie moet worden aangegrepen als mogelijkheid om onze manier van leven, op alle vlakken, radicaal te hervormen. Deze hervormingen worden door sommigen geduid als marxistisch omdat er bijvoorbeeld meer nadruk ligt op herverdeling van welvaart.

Die herverdeling van welvaart komt overigens niet alleen terug in het boek van Schwab en de website van het WEF, maar ook in diverse toespraken die worden gegeven tijdens WEF-bijeenkomsten en documenten die in dat kader worden gepubliceerd. In 2016 al, nog ver voor de coronapandemie, muntte de Deense politica Ida Auken in een voor het WEF geschreven essay de inmiddels veelvuldig gebruikte uitspraak “you’ll own nothing and be happy”. De uitspraak is het symbool geworden van een andersoortige economie waarbij gedeelde goederen en afname van bezit een belangrijk kenmerk vormen.⁴⁷

Pointer stelt over het WEF nog dat hier volgens *Ongehoord Nieuws* door de elite in het geheim belangrijke beslissingen worden genomen. Ook dat klopt niet: de WEF-bijeenkomsten zijn vrijelijk toegankelijk. Er is dan ook nooit door iemand bij ON! gesproken van ‘geheime bijeenkomsten’. Sterker nog, studiogasten bij ON! hebben keer op keer aangegeven dat iedereen gewoon kan controleren wat er bij de WEF-bijeenkomsten wordt besproken: alles wordt gedocumenteerd. Hiermee is de Great Reset ook helemaal geen complottheorie, maar een plan voor de toekomst van de wereld dat oorspronkelijk door Schwab is ontwikkeld. En hij steekt dat plan niet onder stoelen of banken, zo blijkt bijvoorbeeld wel uit het in 2020 door hem uitgebrachte boek.

Dit laatste wordt overigens ook bevestigd door alle zogenaamde *fact checks* die *Pointer* toevoegt op de speciaal door haar ingerichte webpagina. De eerste website

⁴⁷ <https://www.forbes.com/sites/worldeconomicforum/2016/11/10/shopping-i-cant-really-remember-what-that-is-or-how-differently-well-live-in-2030/?sh=7810e7e31735>

(Fullfact)⁴⁸ onderschrijft enkel hetgeen ON! hierboven naar voren heeft gebracht, de tweede website (Politifact)⁴⁹ gaat over de relatie tussen het WEF en totalitarisme die wordt gelegd door een Amerikaanse opiniemaker (hetgeen hier niet aan de orde is en derhalve niet relevant) en de laatste website (BBC) onderschrijft wederom hetgeen ON! hierboven naar voren heeft gebracht.⁵⁰

De vraag rijst dan ook wat precies het probleem is met de term Great Reset volgens *Pointer*. Zoals gezegd, is het een term die gewoon door het WEF zelf is gemunt. Wellicht vindt *Pointer* het geen goed idee dat er openlijk wordt gediscussieerd over plannen die internationale organisaties maken voor de toekomst van de samenleving. Misschien is zij van mening dat de plannen van dergelijke organisaties wenselijk zijn en dat deze niet in twijfel mogen worden getrokken. Dat kan en mag allemaal, maar is geen reden om *Ongehoord Nieuws* te verwijten complottheorieën te verspreiden.

Het fragment waarin enkele citaten uit gesproken columns van Arnold Karskens worden getoond, geeft tevens geen blijk van complottheorieën. Karskens geeft enkel zijn interpretatie en duiding van hetgeen door het WEF, onze regering en andere nationale en internationale beleidsdragers in beleid(sdocumenten) naar voren wordt gebracht. Bovendien doet hij dit als columnist. Volgens de Journalistieke Code NPO hebben columnisten het recht om vrij hun mening te geven over gebeurtenissen en personen, zolang hun bijdragen als zodanig herkenbaar zijn. Stijlmiddelen in vorm en inhoud – zoals overdrijven en bewust eenzijdig belichten – zijn geoorloofd, zo stelt de Journalistieke Code NPO bovendien. Alleen al om deze reden is het dubieus dat *Pointer* juist de gesproken columns van Karskens aanhaalt ter onderbouwing van haar standpunt dat er complottheorieën worden verspreid over de Great Reset bij ON!. Er is in de columns van Karskens hooguit sprake van overdrijving, hetgeen hem volgens de Journalistieke Code NPO in ieder geval niet kan worden verweten. Waarom dan wel door *Pointer*?

Het lijkt er wederom op dat het onderzoeksjournalistiek platform aan de hand van (politieke) vooringenomenheid labels als misinformatie en complottheorie op haar

⁴⁸ <https://fullfact.org/online/great-reset-conspiracy-theory/>

⁴⁹ [https://www.politifact.com/factchecks/2022/oct/11/liz-wheeler/great-reset-not-conspiracy-force-changes-economic- /](https://www.politifact.com/factchecks/2022/oct/11/liz-wheeler/great-reset-not-conspiracy-force-changes-economic-/)

⁵⁰ <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-57532368>

onwelgevallige feiten of onwelgevallige mening wil plakken. ON! wordt hierdoor ten onrechte in een negatief daglicht gesteld.

4. Mannen in de dameskleedkamer

Het vierde blokje gaat over, zo noemt *Pointer* het in ieder geval, ‘emancipatie’ van transgender personen. In de uitzending van 6 september 2022 ging het over dit onderwerp bij *Ongehoord Nieuws*. In deze uitzending werd de nu bij de Tweede Kamer voorliggende nieuwe Transgenderwet besproken. Een van belangrijkste aanpassingen in deze wet, zo komt ook bij ON! aan de orde, is het afschaffen van de benodigde deskundigenverklaring voor het aanpassen van het geslacht in het paspoort. Dit brengt met zich mee dat het steeds gemakkelijker wordt om het geslacht in je paspoort aan te passen aan hoe je je voelt en, inderdaad, dat mannen die geen enkele vorm van transitie hebben ondergaan, maar zeggen zich een vrouw te voelen toegang krijgen tot de dameskleedkamer of tot andere vrouwenvoorzieningen.

Te gast tijdens de uitzending van 6 september 2022 is Renske Verheul van de feministische stichting Voorzij. Verheul is van mening dat een vrouw een mens is van het vrouwelijk geslacht, met XX-chromosomen, en geen man die zich zegt een vrouw te voelen. Of, zoals zij het verwoordt in het fragment dat *Pointer* deelt, een man die vrouwenkleding aantrekt. *Pointer* vindt dat Verheul transgender personen in het belachelijke trekt of zelfs hun emancipatie ondermijnt, maar dat is feitelijk niet wat zij doet. Zij beschrijft enkel de nieuwe realiteit die werkelijkheid wordt met de nieuwe Transgenderwet, namelijk dat mannen zich kunnen melden bij de dameskleedkamer enkel en alleen als zij zeggen zich een vrouw te voelen. Gevoel wordt leidend en niet de (biologische) werkelijkheid: waar het in de huidige situatie nog noodzakelijk is dat iemand enige vorm van (medische) transitie heeft ondergaan alvorens zich tot het andere geslacht te kunnen rekenen, is dit straks niet langer noodzakelijk als de wet wordt ingevoerd.

Niet alleen in ons land komt het thema van transgenderisme veelvuldig aan de orde. De documentaire *What is a woman?* van de Amerikaanse documentairmaker Matt Walsh, die over ditzelfde onderwerp gaat, is inmiddels met meer dan 200 miljoen *views* een van de meest gestreamde films ter wereld. In de film komt naar voren, net als in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 6 september 2022, dat lang niet iedereen het een goed idee vindt dat mannen die zeggen zich vrouw te voelen automatisch toegang krijgen tot de

vrouwenkleedkamer of het vrouwentoilet. Er is eveneens veel kritiek op de deelname van als vrouw identificerende mannen in de vrouwensport.⁵¹ Zo maakte de Amerikaanse zwemster Riley Gaines naam en faam met haar campagne om vrouwensport te redden door de deelname van biologische mannen te bestrijden.⁵² Op internationaal niveau is eveneens kritiek te horen op het feit dat als vrouw identificerende mannen toegang zouden verkrijgen tot de vrouwengevangenis.⁵³

Waarschijnlijk vindt *Pointer* al deze kritiek onterecht. Het onderzoeksjournalistiek platform spreekt namelijk van ‘emancipatie’ van transgenderpersonen. Het woord ‘emancipatie’ heeft een positieve connotatie. Uiteraard mag *Pointer* dit standpunt innemen. Zoals gezegd, wordt zowel in de Nederlandse als buitenlandse media, politiek en wetenschap nog volop gediscussieerd over dit onderwerp. Maar dat betekent niet dat afwijkende standpunten als misinformatie of complottheorie kunnen worden weggezet of ten onrechte enkel kunnen worden geduid als ondermijning van de emancipatie van transgenders. De vrijheid van de een gaat altijd ten koste van de vrijheid van de ander. In dit geval betekent dit dat de vrijheid van transvrouwen om vrijelijk toegang te krijgen tot vrouwenvoorzieningen en vrouwensport leidt tot verlies van bepaalde vrijheden van vrouwen. Over de vraag of dit een goede ontwikkeling is of niet, kan zoals gezegd worden gediscussieerd. Maar dan moet die discussie wel mogelijk zijn zonder dat een bepaald standpunt bij voorbaat verdacht wordt gemaakt.

Verheul spreekt in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 6 september 2022 voornamelijk over transvrouwen. Zij beschrijft in het door *Pointer* gedeelde fragment dat veel mannen die zeggen zich een vrouw te voelen, en op die manier toegang willen verkrijgen tot vrouwenruimtes en vrouwenrechten zoals in de sport, een erotische kick krijgen van bijvoorbeeld het aantrekken van een jurk. Deze uitspraak wordt door het onderzoeksjournalistiek platform gekwalificeerd als misinformatie. Gesteld kan worden dat het percentage transvrouwen dat daadwerkelijk seksueel opgewonden raakt van het aantrekken van vrouwenkleding onbekend is. Waarschijnlijk probeert *Pointer* de suggestie

⁵¹

https://get.dailywire.com/wiaw/subscribe?utm_campaign=wiaw&utm_medium=paid&utm_source=googlesearch&utm_content=na_subscriptions&mid=g&cid=wiaw&xid=0

⁵² <https://rileygaines.com>

⁵³ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/955344677/geen-vrouwengevangenis-voor-transgender-verkrachter>

te wekken dat de uitspraak onjuist is vanwege het onwelgevallige karakter ervan: stel je voor, mensen die in transitie gaan omdat ze hier opgewonden van raken! Dit mag het onderzoeksjournalistiek platform vinden, maar dat maakt het niet per definitie misinformatie. Er dient bijvoorbeeld te worden opgemerkt dat de vraag naar het opgewonden worden van het aantrekken van kleding van het andere geslacht een vraag is die standaard aan de orde komt bij het psychologisch onderzoek dat transgenders – nu nog – moeten ondergaan bij hun transitie.⁵⁴ Hiermee is de uitspraak van Verheul in ieder geval niet louter het ‘in het belachelijke trekken’ van transgenderisme, hetgeen dat *Pointer* op de speciaal door haar ingerichte webpagina vermeldt. Vermeld moet eveneens worden dat Verheul, verbonden aan de stichting Voorzij, veel ervaring heeft met dit onderwerp. Zij is aldus niet zo maar iemand die enkel haar ideeën de vrije loop laat, maar een op dit onderwerp deskundig iemand die weet waar ze over spreekt.

Interessant in dit verband is tevens een andere uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 27 oktober 2022 waar Caroline Franssen, ook verbonden aan Voorzij, te gast is. Zij licht in deze uitzending toe dat zij veel transgenders kent die later spijt kregen van hun transitie. In de itemvideo bij deze uitzending spreekt een van deze *detransitioners* over zijn ervaringen. Hierbij komt aan de orde dat hij opgewonden werd van het dragen van vrouwenkleding. Zoals gezegd, is het precieze percentage van de transvrouwen dat een erotische kick krijgt van het dragen van vrouwenkleding onbekend. In ieder geval speelt het kennelijk wel bij een aantal van hen. Het betekent in ieder geval niet dat Verheul transgenders belachelijk maakt, zoals *Pointer* insinueert.

Voorts gaat *Pointer* in op het aspect van verworven vrouwenrechten die, zo stelt Verheul en zo stelt Franssen in de uitzending van 27 oktober 2022, onder druk komen te staan door de nieuwe Transgenderwet. Nogmaals, de Transgenderwet die *Pointer* aldus kwalificeert als ‘emancipatie’ van transgenders. Waar Verheul en Franssen tegenstanders zijn van de nieuwe wet, is *Pointer* er aldus een voorstander van. *Pointer* kwalificeert de bezwaren van Verheul en die van oud PVV-Tweede Kamerlid Reinette Klever in een andere uitzending, als ‘onderbuikgevoelens’. Hetzelfde geldt voor de bezwaren die naar voren komen in de uitzending van 6 september 2022 waar eveneens de potentieel negatieve

⁵⁴ <https://www.oneworld.nl/identiteit/trans-maar-niet-zielig-ik-was-euforisch-toen-ik-crachter-kwam/>

effecten van de toegang van als vrouw identificerende mannen tot vrouwenvoorzieningen wordt besproken.

De vraag rijst waarom *Pointer* bezwaren tegen de Transgenderwet – en bezwaren tegen transgenderisme überhaupt, die zowel in binnen- en buitenland breed worden gedragen – wegzet als onderbuikgevoelens. Klever, zelf vrouw en moeder, geeft in het door *Pointer* gedeelde fragment aan dat zij het onwenselijk zou vinden als haar minderjarige dochter in de vrouwenkleedkamer met een piemel geconfronteerd zou worden. Klever geeft hier duidelijk *haar* visie op een maatschappelijke ontwikkeling die haar en haar dochters raakt. Nogmaals, *Pointer* kan het hier niet mee eens zijn. Het onderzoeksjournalistiek platform mag de mening van Klever zelfs onwenselijk of schokkend vinden. Maar dat betekent niet dat er voor Klevers mening geen ruimte mag zijn of dat deze verdacht gemaakt kan worden.

Overigens staan de zorgen van Klever (en Verheul en Franssen) niet op zichzelf. Ook de Nederlandse politiek worstelt (nog altijd) met het aanpassen van de Transgenderwet, mede omwille van bezwaren zoals Klever deze uit in het door *Pointer* gedeelde fragment.⁵⁵ De eventuele toegang van mannen tot vrouwenvoorzieningen waar Klever en Verheul aan refereren heeft inmiddels geleid tot een petitie.⁵⁶ Kortom, *Pointer* mag deze bezwaren dan wel niet onderschrijven, maar dat maakt de bezwaren niet onjuist. Het maakt eveneens niet dat zij ten onrechte als onderbuikgevoel, complottheorie of misinformatie bestempeld kunnen worden.

Pointer haalt ter onderbouwing van haar claims een Schots onderzoek aan waar ‘geen enkel bewijs’ werd gevonden voor de stelling dat vrouwen meer risico lopen om door transvrouwen lastiggevallen te worden dan door andere vrouwen. Zij vonden ook geen bewijs dat transvrouwen zich met kwade bedoelingen toegang willen verschaffen tot de dameskleedkamer. Het feit dat er geen bewijs wordt gevonden, betekent niet dat het per se onjuist is. Het betekent puur dat het nog onduidelijk is. Op zich is dat ook niet vreemd: nooit eerder is er op grootschalige wijze geëxperimenteerd met het toegang verlenen van mannen tot vrouwenvoorzieningen.

⁵⁵ <https://nos.nl/artikel/2446157-politiek-worstelt-met-aanpassen-transgenderwet>

⁵⁶ <https://www.telegraaf.nl/vrouw/347135032/praat-mee-moeten-vrouwentoiletten-zonder-mannelijke-pottenkijkers-blijven>

Interessant is overigens dat er in hetzelfde Schotland wel degelijk rekening wordt gehouden met bezwaren tegen het plaatsen van biologische mannen in vrouwenvoorzieningen, zoals de vrouwengevangenis. Het was de Schotse premier Nicola Sturgeon zelf die zich hard maakte tegen de plaatsing van voor verkrachting veroordeelde transvrouw Isla Bryson in de vrouwengevangenis omdat er sprake was van een te groot risico.⁵⁷ Alleen dit geeft al aan dat de bezwaren die Verheul, Klever en Franssen naar voren brengen niet enkel berusten op de onderbuik.

Tot slot dient nog te worden opgemerkt dat, wanneer het enkel en alleen om een gevoel van ongemak zou gaan, vrouwen dit gevoel eveneens zouden moeten mogen ventileren zonder dat hun opvattingen door *Pointer* – op de laatste pagina van dit onderwerp – in verband worden gebracht met mishandeling van transgenders. *Pointer* lijkt door het toevoegen van deze pagina te impliceren dat de opvattingen van onder anderen Klever, Verheul en Franssen zouden bijdragen aan deze mishandelingen. Dit is een zeer kwalijk staaltje *framing*. Niemand, in welke uitzending van *Ongehoord Nieuws* dan ook, heeft ooit opgeroepen tot geweld tegen transgenders of heeft op wat voor manier dan ook laten doorklinken dat zoiets gerechtvaardigd zou zijn. Er is ook nooit gesproken over een verbod op transseksualiteit. Er zijn puur gegronde zorgen aan de orde gekomen van vrouwen – en, nogmaals, hiervoor moet ruimte zijn in de Nederlandse democratie.

5. We laten ons niet de mond snoeren

Dit vijfde thema begint met een beschrijving van de eerste boete die aan ON! werd opgelegd op 7 juli 2022; de eerste boete aan een omroep die ooit door de NPO werd opgelegd. *Pointer* vermeldt dat ON! 93.000 euro moet betalen voor het schenden van de Journalistieke Code NPO. ON! wenst hierbij te benadrukken dat er nog altijd een (juridisch) conflict speelt tussen de NPO enerzijds en ON! anderzijds over de vermeende schending van de Journalistieke Code NPO. Met andere woorden, er is nog geen eenduidig rechterlijk oordeel wat betreft deze conclusie. ON! vindt het opmerking dat het onderzoeksjournalistiek platform hier niets over vermeldt, maar er wel voor kiest de conclusies – die ook onderbouwd door ON! zijn bestreden – uit het eerste rapport van de NPO Ombudsman te herhalen.

⁵⁷ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/955344677/geen-vrouwengevangenis-voor-transgender-verkrachter>

Een uitgebreide reactie op het eerste rapport van de NPO Ombudsman valt buiten dit schrijven. ON! wijst voor de volledigheid op de zienswijze die zij heeft ingediend wat betreft het verzoek tot intrekken van haar uitzendlicentie. In deze zienswijze komt onder andere naar voren dat de rapporten van de NPO Ombudsman gebaseerd zijn op in totaal zeventien voorbeelden (twaalf in het eerste rapport en vijf in het tweede rapport). ON! heeft al deze voorbeelden onderbouwd ontkracht en concludeert onder andere aan de hand daarvan dat de conclusies uit de rapporten van de NPO Ombudsman geen stand kunnen houden. Voor de volledigheid is de analyse van deze voorbeelden [hier](#) te vinden.

Hieronder volgt nu een integrale reactie op drie punten die *Pointer* aanhaalt op de speciaal door haar ingerichte webpagina ten aanzien van rapport 1 van de NPO Ombudsman.

Niet doorvragen

Ten eerste vermeldt *Pointer* dat de NPO Ombudsman vaststelde dat er bij *Ongehoord Nieuws* niet kritisch wordt doorgevraagd. Zij verwijst daarvoor naar de uitzending van 10 mei 2022 waarin Filip Dewinter te gast was om te spreken over de ‘omvolkingstheorie’. Onder 1d van dit schrijven is uitgebreid stilgestaan bij deze uitzending, de onjuiste duiding van de NPO Ombudsman hieromtrent en het doorvragen van beide presentatoren (hetgeen wel degelijk gebeurde).

Het is overigens opvallend dat een onderzoeksjournalistiek platform hier de conclusies van de NPO Ombudsman herhaalt zonder zelf onderzoek te verrichten naar de juistheid van deze uitspraken. Wie de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* bekijkt, kan niet anders dan tot de conclusie dat er wel degelijk wordt doorgevraagd. Dat geldt zeker voor uitzendingen waarbij onderwerpen met een meer controversieel karakter aan bod komen, zoals de uitzending van 31 januari 2023 over oversterfte waar hierboven ook al uitgebreid is stilgestaan.

Voorts dient opgemerkt te worden dat de presentatoren in de eerste uitzendingen van *Ongehoord Nieuws* – waartoe alle door *Pointer* geanalyseerde uitzendingen onder vallen – nog geen tot weinig ervaring hadden. Voor beide presentatoren geldt dat zij in ieder geval geen enkele ervaring hadden met het ondervragen van studio gasten op live televisie. Er is inmiddels, mede aan de hand van de opmerkingen van de NPO Ombudsman, door ON!

veel ondernomen op het gebied van coaching en training. Eveneens is een van de presentatoren vervangen.

Tot slot verdient vermelding dat het criterium van doorvragen een zeer subjectief criterium is dat door de NPO Ombudsman niet wordt gespecificeerd in haar rapporten. Niet alleen bij ON!, maar ook bij andere omroepen riep deze eis vragen op. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een blog van EO-presentator Tijs van den Brink, verschenen op 9 juni 2022, die stelt dat dit criterium niet alleen nieuw is, maar ook onduidelijk: is één keer doorvragen genoeg? Twee keer? Drie keer? Hij sluit af met de conclusie dat dit vaak een kwestie van smaak is.⁵⁸ ON! sluit zich graag bij deze conclusie aan en wijst er graag op dat een duidelijk antwoord op de vragen van Van den Brink tot nu toe is uitgebleven.

Actief ruimte geven aan het delen van onjuiste informatie van derden

Wat betreft de onderbouwing van deze claim verwijst *Pointer* naar de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 10 mei 2022. In dezelfde uitzending van 10 mei 2022 die al eerder aan de orde kwam, waar Dewinter te gast was om over omvolking te spreken, kwam eveneens de effectiviteit van de (vroeg)behandeling met ivermectine van covid-19-patiënten aan bod. In Nederland verbood de inspectie dit middel voor deze patiëntengroep. Hetzelfde geldt voor hydroxychloroquine (hcq). In de studio is arts Niek Rogger, die patiënten ondanks het verbod van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd met ivermectine heeft behandeld, te gast om zijn ervaringen en overwegingen te delen. Volgens de NPO Ombudsman zijn de uitspraken van Rogger omtrent ivermectine een voorbeeld dat er niet wordt doorgevraagd of dat aantoonbaar onjuist bekend zijnde informatie afkomstig van derden onvoldoende wordt tegengesproken. *Pointer* herhaalt deze conclusie.

Wie de uitzending bekijkt, komt tot de conclusie dat Rogger voornamelijk wijst op de onzekerheid rondom de behandeling van covid-19-patiënten met zowel ivermectine als hcq: hij is er niet zeker van dat het werkt, maar hij is er ook niet zeker van dat het niet werkt. Rogger is daarom van mening dat, als patiënten het zelf willen proberen, hij als arts ondersteuning dient te bieden aan deze mensen. Volgens hem kan vooral het vroegtijdig toedienen van ivermectine (in de beginstadia van het ziektebeeld) wellicht effect hebben – hoewel hij zich erg voorzichtig uitdrukt. Hij betoogt in ieder geval niet dat er overduidelijk

⁵⁸ <https://www.co.nl/artikel/wat-is-npo-journalistiek>

bewijs is dat het middel helpt, maar wijst wel op succesvolle ervaringen uit het buitenland. De rest van het gesprek in de studio gaat over de houding van de Inspectie, de eventueel achterliggende motieven en de vrije keuze van artsen, hetgeen volgens Rogger de kern is van zijn vak.

Volgens de NPO Ombudsman verspreidt Rogger in deze uitzending desinformatie: volgens haar is het kennelijk onomstotelijk bewezen dat de behandeling met ivermectine geen effect heeft. Zij verwijst in dat kader naar een medisch-wetenschappelijke studie van 5 mei 2022.⁵⁹ De presentatoren hadden Rogger effectief moeten tegenspreken en hebben hem, door dit niet te doen, in de gelegenheid gesteld om desinformatie te verspreiden. Belangrijk is om hier te vermelden dat de beschuldiging van desinformatie betekent dat Rogger niet alleen aantoonbaar onjuiste informatie zou hebben verspreid, maar dit bovendien willens en wetens zou hebben gedaan. Hij weet dat de informatie die hij verspreidt onjuist is en hij verspreidt deze informatie bewust.

Ten eerste rijst de vraag of de informatie die Rogger deelde tijdens de uitzending aantoonbaar onjuist is. Gesteld kan worden dat dit in ieder geval niet blijkt uit de studie die de NPO Ombudsman aandraagt ter onderbouwing. Uit die studie komt namelijk hetzelfde naar voren als dat Rogger tijdens de uitzending betoogde: het is onduidelijk wat het effect is van de behandeling met ivermectine. Waarom draagt de NPO Ombudsman deze studie dan aan om Rogger van het verspreiden van desinformatie te beschuldigen? Heeft zij geen kennisgenomen van de inhoud van de studie? Is zij wellicht zelf niet medisch-wetenschappelijk genoeg onderlegd om kennis te nemen van de inhoud ervan? Of vindt zij de inhoud van de uitspraken van Rogger zo schokkend dat deze volgens haar wel onwaar moeten zijn? Hoe het ook zij: hiermee is niet aangetoond dat Rogger aantoonbaar onjuiste informatie – laat staan desinformatie – verspreidde tijdens de uitzending. Het tegenovergestelde is eerder waar: de studie geeft aan dat zijn betoog *juist* is.

Dat geldt overigens niet alleen voor de studie die de NPO Ombudsman aanhaalt. Ook uit andere medisch-wetenschappelijke studies volgt de juistheid van de uitspraken van Rogger. Deze zijn in lijn met het algemene medisch-wetenschappelijk beeld over de behandeling van covid-19-patiënten met ivermectine: het is simpelweg onduidelijk. In dit

⁵⁹ https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2115869?query=featured_home

kader kan bijvoorbeeld gewezen worden op een *systematic review* van 21 juni 2022.⁶⁰ Kortom, de uitspraken van Rogger zijn niet aantoonbaar onjuist, hij verspreidt geen desinformatie, maar deelt simpelweg de laatste medisch-wetenschappelijke stand van zaken. Hiermee vervalt tevens het verwijt dat de NPO Ombudsman maakt aan het adres van de presentatoren: de informatie die Rogger deelt is niet aantoonbaar onjuist, maar juist. Daarom is er voor hen ook geen reden om (extra) door te vragen of tegen te spreken.

De vraag rijst waarom *Pointer* de conclusie van de NPO Ombudsman zo gemakkelijk herhaalt. Waarom doet het onderzoeksjournalistiek platform zelf geen onderzoek naar de werking van ivermectine? Wellicht vindt *Pointer* het ondenkbaar dat het, zoals het onderzoeksjournalistiek platform het noemt, ‘een schurftmedicijn’ effectief zou kunnen zijn in de vroegbehandeling van corona. Misschien is *Pointer* van mening dat het ondenkbaar is dat andere middelen dan bijvoorbeeld een vaccinatie effectief zijn in de bestrijding van dit virus. Dat kan en mag allemaal, maar het is nog geen reden om de stellingnamen van de NPO Ombudsman niet te controleren en klakkeloos te herhalen op de door haar ingerichte webpagina. Het getuigt in ieder geval niet van deugdelijke onderzoeksjournalistiek.

Presentatoren die zelf aantoonbaar onjuiste informatie geven

Wat betreft het vermeend delen van aantoonbaar onjuiste informatie door presentatoren zelf, noemt *Pointer* de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 5 april 2022. In deze uitzending zijn FVD-Tweede Kamerlid Gideon van Meijeren, Bart Kemp van Agractie en professor klinische psychologie aan de Universiteit van Gent Mattias Desmet te gast. Een van de onderwerpen die tijdens de uitzending wordt besproken is de stikstofuitstoot en het regeringsbeleid hieromtrent.

In deze uitzending wordt er volgens de NPO-Ombudsman aantoonbaar onjuiste informatie door presentator Achmed Aarad verspreid, hetgeen door *Pointer* wordt herhaald. Voornoemde presentator stelt zich op het standpunt dat het ‘raar’ is dat raffinaderijen wel openblijven en dat boeren worden aangepakt die ‘feitelijk het minst uitstoten’. De achtergrond waartegen deze uitspraak wordt gedaan is een gesprek over het stikstofbeleid

60

<https://www.cochranelibrary.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD015017.pub3/full?highlightAbstract=19%7Ccovid%7Civermectin#.ZBckjIDwDQI.whatsapp>

van de regering en wat dit in de praktijk betekent voor de boeren. Bart Kemp stelt dat er 1% landbouwgrond nodig zou zijn om 1 miljoen woningen te realiseren. Volgens hem wordt de aanval op de boeren dan ook vooral ingezet om de zware industrie te sparen. Van Meijeren is het met hem eens: hij licht toe dat er in het beleid allerlei uitzonderingen worden gemaakt voor mobiliteit, industrie en woningbouw maar dat enkel de boeren aan banden worden gelegd. Daarna doet de presentator de gewraakte uitspraak waarover de NPO Ombudsman stelt: ‘nu deel je als journalist willens en wetens aantoonbaar onjuiste informatie, óf je hebt je werk niet gedaan’. Een scherpe beschuldiging, die als gezegd ook door *Pointer* wordt opgetekend.

De vraag rijst of deze beschuldiging terecht is. Gesteld kan worden dat dit niet het geval is: wie het gesprek beluistert hoort dat de presentator voornamelijk inhaakt op argumenten die door de studiegasten worden aangedragen. Studiegasten die overigens niet zomaar in de uitzending worden uitgenodigd, maar deelnemen aan het programma vanwege hun kennis, kunde en expertise. Van Meijeren houdt zich in de Tweede Kamer bezig met het stikstofdossier en Kemp voert namens Agractie, een organisatie die opkomt voor de boeren in het kader van de voorgenomen stikstofmaatregelen van de regering, het woord. De presentator, die zoals de NPO Ombudsman ook in haar rapport benadrukt in zijn rol niet neutraal hoeft te zijn, maar ook zijn mening mag delen, voegt enkel iets toe aan het gesprek.

Dan wat betreft de aantoonbare onjuistheid van de uitspraak: wie de bron bekijkt die de NPO Ombudsman aanhaalt, ziet dat dit in dit kader geen onderbouwing kan vormen. De landbouw scoort wat betreft stikstofuitstoot volgens deze bron inderdaad boven afzonderlijke categorieën, maar in het gesprek ging het duidelijk om de gezamenlijke categorieën van ‘mobiliteit, industrie en woningbouw’. Deze categorieën scoren gezamenlijk hoger dan de landbouw. Wellicht had de presentator duidelijker kunnen formuleren, maar in ieder geval is de uitspraak niet aantoonbaar onjuist. De presentator verspreidt al helemaal niet ‘willens en wetens aantoonbaar onjuiste informatie’. Waarom rekenen de NPO Ombudsman en *Pointer* dit hem zo sterk aan? Een presentator met op dat moment nog beperkte ervaring met het presenteren van live televisie zou eerder op enige coulance moeten kunnen rekenen vanuit de NPO Ombudsman en het onderzoeksjournalistiek platform. Van een dergelijke coulance is op geen enkele manier sprake: het wordt hem hier, zonder enige terughoudendheid, expliciet aangerekend –

terwijl er op basis van het gesprek in de uitzending geen enkele grond overblijft om dit te doen.

In het kader van bovenstaande dient tot slot benadrukt te worden dat er middels interne en externe trainingen wordt gewerkt aan de vaardigheden van de presentatoren. Hoewel ON! de vergaande conclusies van de NPO Ombudsman niet onderschrijft, neemt zij haar betoog als aanbevelingen en feedback mee in de aanpassing van de producties. Daar komt bij dat de presentator van dienst inmiddels is vervangen. De vraag rijst waarom *Pointer* dit alles niet vermeldt op de door haar ingerichte webpagina en, in het verlengde daarvan, waarom er bijvoorbeeld geen fragmenten van deze uitzending worden gedeeld op de speciaal door haar ingerichte webpagina. Het lijkt erop dat *Pointer* door het delen van de conclusies van de NPO Ombudsman vooral haar eigen verdachtmakingen kracht bij wil zetten. Voornoemde getuigt in ieder geval opnieuw niet van deugdelijke onderzoeksjournalistiek.

Opinie- en duidingsprogramma

Onder dit blokje wordt voorts door *Pointer* gewezen op een uitzending van 16 augustus 2022, de eerste uitzending van *Ongehoord Nieuws* na de zomerstop van het eerste seizoen, waarin wordt aangekondigd dat het programma voortaan een opinie- en duidingsprogramma is. In het fragment dat *Pointer* in dit verband deelt wordt door presentatrice Arlette Adriani aangekondigd dat ON! in *Ongehoord Nieuws* ruimte wil geven aan meningen en interpretaties van het nieuws. ON! heeft voor deze wijziging gekozen om duidelijk te maken dat er niet louter 'feiten' maar voornamelijk 'meningen' en 'interpretaties' naar voren komen in *Ongehoord Nieuws*. Dit is een van de wijzigingen die is doorgevoerd naar aanleiding van de rapporten van de NPO Ombudsman.

De vraag rijst waar *Pointer* de conclusie vandaan haalt dat ON! niet langer een journalistiek programma wil maken. Dat is nooit door ON! gesteld en blijkt al helemaal niet uit het fragment dat het onderzoeksjournalistiek platform in dit kader deelt. Tevens heeft ON! nooit gezegd zich niet aan de Journalistieke Code NPO of andere journalistieke codes te willen houden. Waarom vermeldt *Pointer* dan dat Thomas Bruning, algemeen secretaris van de Nederlandse Vereniging voor Journalisten, heeft gesteld dat de journalistieke codes ook voor opinieprogramma's gelden? Het lijkt erop dat hiermee geïmpliceerd wordt dat ON! zich zou willen onttrekken aan dergelijke eisen.

Nogmaals, dit is niet waar en door hier wel op te hinten lijkt er sprake van kwalijke *framing*. Er wordt ten onrechte de suggestie gewekt dat ON! kwaliteitseisen en afspraken binnen de NPO naast zich neer zou willen leggen. ON! heeft juist altijd benadrukt dat zij zich expliciet gebonden acht aan de Journalistieke Code NPO, maar dat zij op bepaalde punten een andere interpretatie hanteert dan de NPO Ombudsman. Het gaat dan bijvoorbeeld over het verschil tussen ‘feit’ en ‘mening’, zoals ook in de inleiding van dit schrijven is toegelicht en in de bij u ingediende zienswijze aan de orde is gekomen. Het verdient vermelding dat er wat betreft dit punt nog altijd discussie bestaat tussen ON! enerzijds en de NPO anderzijds. Tevens is er nog geen rechterlijke uitspraak gedaan die duidelijkheid geeft over de uitleg van deze begrippen.

Vervuiling rechts geluid

Pointer maakt daarna wederom melding van de uitzending van 15 september 2022. Bij deze uitzending is al uitgebreid stilgestaan onder 1c. Tevens is er stilgestaan bij de uitspraken van Shashi Roopram onder 1b. ON! verwijst hier voor de volledigheid wederom naar en volstaat hier met de conclusie dat het merkwaardig is dat *Pointer* de constatering van Roopram hier klakkeloos herhaalt. Waarom verricht het onderzoeksjournalistiek platform zelf geen onderzoek? Waarom wordt Rooprams statement dat het gaat om ‘extremisme’ of dat ‘gekleurde mensen continu het nadeel van de twijfel krijgen’ herhaalt zonder enig bewijs? Het lijkt erop dat *Pointer* hier wederom de suggestie in de hand wil werken dat ON! een extremistische en racistische zender is. Voornoemde kan volgens ON! opnieuw niet anders worden geduid als kwalijke *framing* en heeft in ieder geval weinig van doen met deugdelijke onderzoeksjournalistiek.

‘De grens is bereikt’

Onder dit kopje wordt de relatie tussen ON! en andere omroepen binnen de NPO aan de orde. *Pointer* herhaalt hier stellingnamen van enkele omroepen in een brief van 16 september 2022 en het feit dat KRO-NCRV, WNL en MAX niet meer in het journalistiek overleg willen deelnemen als ON! daar aanschuift. Ook andere omroepen binnen de NPO, behalve NOS en NTR, stellen zich later op dat standpunt.

Pointer verwijst hier expliciet op een uitzending van het KRO-NCRV Radio1-programma *Spraakmakers* van 28 september 2022 waarin WNL-omroepbaas Bert Huisjes

aan het woord komt. Huisjes stelt dat *Ongehoord Nieuws* een ‘pamfletachtig programma’ is en dat de interviewers ‘gewoon agitatoren actief op Twitter zijn’ of ‘medewerkers van een politieke partij’. Waarom maakt *Pointer* geen melding van deze uitspraken van Huisjes? De zaken die hij naar voren brengt over zijn collega-journalisten van ON! zijn niet alleen onjuist, maar ook bijzonder oncollegiaal. Hij refereert in het genoemde fragment expliciet aan de presentatrices van *Ongehoord Nieuws*, Arlette Adriani en Raisa Blommestijn.

Ten eerste is zowel Adriani als Blommestijn nooit medewerker geweest van een politieke partij. Beiden zijn ook niet lid van een politieke partij. Adriani is daarbij ook niet actief op Twitter. De uitspraak van ‘Twitter agitator’ kan dus alleen over Blommestijn gaan. Blommestijn is, inderdaad, actief op Twitter – net als Huisjes zelf en vele presentatoren en medewerkers van de NPO overigens. Blommestijn is echter, behalve actief op Twitter, cum laude afgestudeerd in zowel de Rechten als de Filosofie. Daarnaast is zij gepromoveerd jurist. Zij schreef een proefschrift over de gevaren van het verval van democratie in totalitarisme. Haar neerzetten als een ‘Twitter agitator’ doet niet alleen afbreuk aan haar integriteit, maar ook aan haar kennis en kunde. Deze uitspraak van Huisjes is dan ook een seksistische hetze richting een jonge vrouw, die ten tijde van de uitzending van *Spraakmakers* amper een maand ervaring had met het op live televisie interviewen van studiegasten.

De vraag rijst waarom er zo denigrerend over Blommestijn moet worden gesproken. Nota bene door iemand die *zelf* niet meer zegt te willen samenwerken met ON!. In het verlengde rijst zagezegd de vraag waarom *Pointer* geen melding maakt van deze uitspraken van Huisjes. Het lijkt erop dat het onderzoeksjournalistiek platform selectief selecteert uit uitspraken om het beeld in de hand te werken dat ON! alle andere omroepen van zich heeft vervreemd terwijl het juist ON! is waarover continu negatieve opvattingen worden geventileerd in de media en de politiek.

Tot slot verdient vermelding dat *Pointer* stelt dat de stelselmatige schendingen van de Journalistieke Code door ON! (hetgeen aldus door ON! gefundeerd wordt betwist) ertoe zouden hebben geleid dat de andere omroepen niet inhoudelijk willen samenwerken met ON! in het Genreoverleg Journalistiek. De uitzending van 15 september 2022 zou de druppel zijn die de emmer heeft doen overlopen. Dit is een onjuiste weergave van de werkelijkheid: bij navraag blijkt de Genremanager Journalistiek binnen de NPO ervoor gezorgd te hebben dat ON! niet meer welkom was bij dit overleg. Dit wordt bevestigd door

Sara Sylbing, hoofdredacteur van de VPRO, die in debatcentrum De Balie stelde: “[..] Toen heeft de journalistieke genremanager gezegd ‘ik wil dit niet meer voorzitten zolang Ongehoord Nederland aan tafel zit [..] En toen hebben alle andere omroepen daarmee ingestemd [..].”⁶¹ Wederom rijst de vraag waarom *Pointer* hier geen melding van maakt, maar wel een vertekende weergave van de realiteit presenteert. Ook dit getuigt niet van deugdelijke onderzoeksjournalistiek.

‘De stem van Forum voor Democratie’

Pointer maakt melding van een uitspraak van Huisjes dat het *doel* van ON! is om de stem van Forum voor Democratie te ‘verlengen’. Een vreemde uitspraak, die door *Pointer* verder niet wordt onderzocht maar klakkeloos wordt overgenomen en opgetekend met de vermelding dat FVD-Kamerlid Pepijn van Houwelingen betrokken was bij de oprichting van de omroep. Gesteld kan worden dat dit inderdaad klopt, maar Van Houwelingen was al ver voor hij Kamerlid namens FVD betrokken bij ON!. Op dit moment – en al ver voor hij Kamerlid werd – heeft hij geen enkele inhoudelijke rol meer binnen de omroep. De vraag rijst waarom *Pointer* dat laatste niet vermeldt.

Ten tweede wijst *Pointer* als bewijs voor het feit dat ON! een verlengstuk zou zijn van FVD op het uitnodigingsbeleid en de rol van politici van FVD in de uitzendingen van *Ongehoord Nieuws*. Belangrijk is hierbij een onderscheid te maken tussen (1) het uitnodigingsbeleid en (2) inhoudelijke betrokkenheid bij de omroep. Uiteraard is het inderdaad zo dat politici van FVD voor de camera van ON! verschijnen. ON! is immers een omroep die erop gericht is het conservatief-rechtse geluid in Nederland te verkondigen. Daarbij komt dat ON! het minderheidsstandpunt naar voren poogt te brengen wat betreft onderwerpen als massamigratie, corona, stikstof en Europese integratie. Het is dan ook niet meer dan logisch dat politici van FVD hierbij ook aan het woord komen – net als politici van andere politieke partijen overigens, zoals ook onder 1a al aan de orde kwam.

Echter – en dit is cruciaal – betekent het simpele feit dat ON! politici van FVD aan het woord laat voor de camera niet dat zij ook intrinsiek tot *doel* heeft om het FVD-geluid te verkondigen. Dat is een absurde bewering waarvoor bovendien geen enkel bewijs bestaat. Niemand die bij of voor ON! werkt wordt op wat voor manier dan ook betaald door FVD.

⁶¹ Zie <https://www.youtube.com/live/seVldCbskH0?feature=share> vanaf 1:08:45.

Het feit dat Huisjes denkt van wel maakt en ongegronde beschuldigingen uit, maakt het nog niet waar. Van een onderzoeksjournalistiek platform als *Pointer* zou op z'n minst verwacht mogen worden dat een dergelijke beschuldiging geverifieerd wordt alvorens deze op de speciaal door haar aangemaakte webpagina te herhalen.

Het lijkt erop dat *Pointer* juist het tegenovergestelde doet: zij herhaalt de foutieve uitspraak van Huisjes om vervolgens het beeld in de hand te werken dat ON! een verlengstuk zou zijn van FVD. Dit is wederom kwalijke *framing* die op geen enkele manier wordt onderbouwd. *Pointer* wijst er enkel op dat politici van FVD veelvuldig voor de camera van ON! verschijnen en onderbouwt dit met enkele statistiek. Het onderzoeksjournalistiek platform wijst tevens op de rol van andere 'radicaal-rechtse' politieke partijen. Hier is al uitgebreid bij stilgestaan onder 1a. ON! verwijst hier voor de volledigheid graag wederom naar en volstaat hier met de constatering dat de getallen die *Pointer* hier naar voren brengt niet overeenkomen met het overzicht van ON!.

Tot slot wijst *Pointer* er nog op dat het niet zou kloppen dat de politieke partijen JA21, FVD, PVV, BVNL bij talkshow Op1 eveneens aan zouden schuiven. Het zou dan ook niet kloppen dat de NPO een 'links bolwerk' is. ON! wijst er hier graag op dat er het afgelopen jaar maar liefst 0 keer een politicus van FVD bij Op1 is aangeschoven. Alleen dit wijst er al op dat deze uitspraken van *Pointer* niet kloppen. Zie in dit verband tevens het Twitter-account @Moptredens. Uit gegevens, bijgehouden door dit account, blijkt eveneens blijkt dat hetgeen *Pointer* hier vermeldt onjuist is: politici van partijen als BVNL, FVD en PVV kunnen niet of nauwelijks rekenen op zendtijd bij Op1 of andere talkshows.

Zoals *Pointer* overigens ook vermeldt, probeert ON! wel degelijk ook politici van andere politieke partijen aan het woord te laten. Zij willen vaak niet meewerken, hetgeen in *Ongehoord Nieuws* ook in beeld wordt gebracht. Deze uitspraak controleert *Pointer* gek genoeg wel. Het lijkt er sterk op dat negatieve uitspraken over ON! (zoals die van Huisjes) niet worden gecheckt en positieve uitspraken over ON! wel worden nagegaan. Dit werkt de suggestie in de hand dat het onderzoeksjournalistiek platform bevooroordeeld is.

Tot slot wenst ON! te benadrukken dat het beeld dat kennelijk bij GroenLinks en D66 heerst over de omroep sterk in de hand wordt gewerkt door uitlatingen van een onderzoeksjournalistiek platform als *Pointer* dat een speciale webpagina inricht over de wandel en handel van ON! waarbij continu nadelige uitspraken over ON! herhaald worden,

zonder nagegaan wordt of dit ook klopt. ON! betreurt dit en poogt de verstandhouding met deze politieke partijen te verbeteren.

‘Linkse deugers’

Pointer meldt onder dit kopje dat de rapporten van de NPO Ombudsman stevast tot kritiek leiden bij *Ongehoord Nieuws*. Dit klopt inderdaad, zoals gezegd heeft ON! kritiek op de vergaande conclusies van de NPO Ombudsman. Echter is deze kritiek altijd *onderbouwd*. Al eerder in dit schrijven kwam aan de orde dat de conclusie dat ON! de Journalistieke Code NPO schendt gebaseerd is op in totaal zeventien voorbeelden. ON! heeft al deze voorbeelden geanalyseerd en komt aan de hand hiervan tot de conclusie dat de rapporten van de NPO Ombudsman geen stand kunnen houden. Deze stelling is ook uitgebreid toegelicht in de aan u verstuurd zienswijze.

Daar komt bij dat ON! alle reden had – en heeft – tot het zelf nagaan van de conclusies van de rapporten van de NPO Ombudsman. Niet alleen om te kunnen leren van eventuele fouten, maar eveneens omdat deze rapporten de basis vormen voor de vergaande financiële sancties die ON! opgelegd heeft gekregen door de NPO, het verzoek tot het intrekken van de uitzendlicentie hierop gebaseerd is en de houding van collega-omroepen binnen de NPO heeft veroorzaakt. Al met al hebben de rapporten van de NPO Ombudsman voor ON! zeer negatieve consequenties gehad. Het is dan ook niet meer dan logisch dat zij niet alleen controleert of de inhoud van deze rapporten klopt, maar dat zij eveneens wanneer blijkt dat dit niet zo is, van zich laat horen. Met de onderbouwde kritiek van ON! op de rapporten van de NPO Ombudsman is tot op heden niets gebeurt. De NPO neemt het ON! kwalijk überhaupt de conclusies van de NPO Ombudsman in twijfel te trekken.

Datzelfde lijkt dus op te gaan voor *Pointer*. Het onderzoeksjournalistiek platform laat na om inhoudelijk te checken of de rapporten van de NPO Ombudsman kloppen. Indien zij dit had gedaan, had zij bijvoorbeeld kunnen zien dat in veel gevallen onjuist, selectief of gebrekkig is geciteerd uit het betoog van studiegasten. Wel voegt ze enkele citaten toe uit columns van Karskens, bijvoorbeeld van 6 oktober 2022 of 13 oktober 2022. Uit de column van 22 september 2022 wordt een beeldfragment gedeeld dat vergezeld wordt met de disclaimer ‘heftig taalgebruik’. De vraag rijst waarom hier precies sprake zou zijn van ‘heftig taalgebruik’. Karskens stelt enkel dat de vrijheid van meningsuiting onder druk staat, omdat woorden als omvolking of neger niet gebruikt zouden mogen worden.

Hij voegt toe dat ON! zich niet de mond laat snoeren. Waarom is dit heftig? En al zou het al heftig gevonden worden, is het dan een probleem?

Misschien is dit volgens *Pointer* het geval, maar deze stelling vindt in ieder geval geen steun in de Journalistieke Code NPO. Volgens deze Code hebben columnisten het recht om vrij hun mening te geven over gebeurtenissen en personen, zolang hun bijdragen als zodanig herkenbaar zijn. Stijlmiddelen in vorm en inhoud – zoals overdrijven en bewust eenzijdig belichten – zijn geoorloofd, zo stelt de Journalistieke Code NPO bovendien. Alleen al om deze reden is het dubieus dat *Pointer* juist de gesproken columns van Karskens aanhaalt ter onderbouwing van haar standpunt wat betreft de houding van ON! jegens de rapporten van de NPO Ombudsman. Het heeft er alle schijn van dat *Pointer* ON! hier wederom in een negatief daglicht wil plaatsen, want waarom maakt zij geen melding van de diverse (proces)stukken die door ON! worden ingediend ter onderbouwing van haar standpunt? Of van rapporten die zijn opgesteld naar aanleiding van de rapporten van de NPO Ombudsman?⁶² Al deze documenten zijn toegankelijk, maar deze verdienen hier kennelijk geen vermelding door *Pointer*.

6. De drie petten van Arnold Karskens

Het laatste blokje op de door *Pointer* aangemaakte webpagina gaat over hoofdredacteur Arnold Karskens, die tevens voorzitter en columnist is bij ON!. Het onderzoeksjournalistiek platform haalt in dat verband een uitspraak aan van Bruning die van mening is dat er geen goede scheiding is tussen de journalistieke taak van de omroep en verenigingsbelangen. *Pointer* voegt zelf toe dat de drie rollen van Karskens in de praktijk *kunnen* botsen. Opmerkelijk is dat zij deze uitspraak enkel baseert op uitspraken van Bruning – die overigens ook zijn standpunt uiteen heeft gezet in de uitzending van *Ongehoord Nieuws* van 9 februari 2023. Er volgt geen onderbouwing of uitleg of en hoe de rollen van Karskens in de praktijk botsen, maar wordt volstaan met de stelling dat het kan. Ja, er kan uiteraard wel meer, maar dit lijkt wederom meer op een verdachtmaking dan op een daadwerkelijk punt van kritiek richting ON!.

Dat laatste wordt eveneens ondersteund door het feit dat *Pointer* geen melding maakt van het standpunt van de NPO Ombudsman in dit verband. Zij stelt in haar eerste

⁶² Zie bijvoorbeeld <https://ongehoordnederland.tv/wp-content/uploads/2022/12/ON-22-Rapport-Cliteur-V2.pdf>

rapport namelijk dat het geen probleem is als bestuursleden van de eigen omroepvereniging aan het woord komen maar dat het voor de kijker duidelijk moet zijn welke pet zij op hebben. Met andere woorden, in welke hoedanigheid zij bepaalde stellingnamen doen.⁶³

Pointer lijkt voornoemde zelf overigens ook wel te weten aangezien het onderzoeksjournalistiek platform erop wijst dat ook bij WNL en enkele regionale omroepen dezelfde personen meerdere rollen vervullen binnen de omroep. Het kan zijn dat *Pointer* dit onwenselijk vindt. Misschien is het onderzoeksjournalistiek platform wel van mening dat de NPO op dit punt zou moeten ingrijpen of zelfs dat de Mediawet dit zou moeten verbieden, zoals Bruning ook stelt. Dat kan en mag allemaal, maar is geen reden om dit ON! voor de voeten te werpen in het kader van het vermeend verspreiden van misinformatie en complottheorieën. Zeker niet gezien het feit dat de kritiek van Bruning op ON! bij *Ongehoord Nieuws* zelf ook aan bod is gekomen.

Over de rol van Karskens binnen de omroep wordt verder stilgestaan door *Pointer* wanneer zij wederom wijst op uitspraken van Roopram. Hij vindt dat Karskens alles ‘micro-managet’, ‘alles bepaalt’ en stelt zelfs dat Karskens de spreektijd van bepaalde gasten zou indelen naar aanleiding van wat ze te zeggen hebben. Dat is onjuist: uiteraard wordt er met gasten voorbesproken welke onderwerpen aan bod komen. Eenieder die bekend is in medialand weet overigens dat dit bij iedere talkshow gebeurt. Waarom is het dan bij ON! een probleem? En waarom wordt er wederom zo afgegaan op de mening van Roopram? Over de dubieuze positie van Roopram ten opzichte van ON! is onder 1b al uitgebreid stilgestaan.

Pointer maakt ook melding van de ervaringen van ‘voormalig eindredacteur’ bij ON! Bernadette de Wit, die stelt persoonlijk niet met Karskens te kunnen werken. Ten eerste is De Wit nooit eindredacteur geweest, maar corrigeerde, in de periode voordat ON! deel uitmaakte van het publieke bestel, enkel de ingezonden brieven en blogs. Ten tweede mag zij uiteraard haar persoonlijke ervaring delen, maar deze kan niet als maatgevend worden geacht wat betreft het handelen van Karskens. Datzelfde geldt voor de persoonlijke ervaringen van Van de Beek, waar in dit kader wederom aan wordt gerefereerd. De vraag rijst waarom persoonlijke ervaringen van Roopram, De Wit en Van de Beek als

⁶³ https://www.omroepombudsman.nl/storage/configurations/ombudsmannponl/files/document_on.pdf

maatgevend worden beschouwd of in ieder geval worden gebruikt om een negatief beeld te schetsen van het handelen van Karskens. Er zijn talloze andere studiogasten of oud-medewerkers beschikbaar, waarom wordt er enkel verwezen naar negatieve ervaringen? In de meest aardige uitleg is dit omdat anderen wellicht niet hebben willen meewerken aan dit ‘onderzoek’. Dat kan uiteraard, maar dat had dan vermeld moeten worden. Echter lijkt het er meer op dat hiermee bewust een negatief beeld van ON! in het algemeen en Karskens in het bijzonder wordt geschetst – hiermee is er wederom sprake van kwalijke *framing*.

Tot slot worden nog de reacties van een aantal omroepen vermeld op het verzoek dat inmiddels is neergelegd bij de staatssecretaris om de omroeplicentie van ON! in te trekken. Er wordt tevens melding gemaakt van het feit dat Karskens stelt geen vertrouwen te hebben in het data-onderzoek van *Pointer*. Deze brief heeft duidelijk gemaakt dat dit standpunt terecht is: het door het onderzoeksjournalistiek platform uitgevoerde onderzoek brengt een eenzijdig en bovendien onjuist beeld van ON! tot stand. Opmerkelijk is dat *Pointer* in een pop-up, getiteld ‘standpunt van ON!’ helemaal aan het einde toch nog melding maakt van enkele standpunten van ON!, zoals het onderscheid tussen feit en mening, het feit dat ON! racisme verre van zich werpt en het feit dat ON! geen mediakanaal is van FVD. De vraag rijst waarom dit niet duidelijker vermeld wordt wanneer de betreffende onderwerpen aan de orde komen, maar pas helemaal aan het eind. Daar komt bij dat de tekst zelfs pas tevoorschijn komt als de bezoeker van de webpagina expliciet de blauwe pop-up aanklikt. Voornoemde leidt wederom tot de constatering dat er een negatief beeld van ON! in de hand wordt gewerkt door *Pointer*.

Den Haag, 13 augustus 2023.